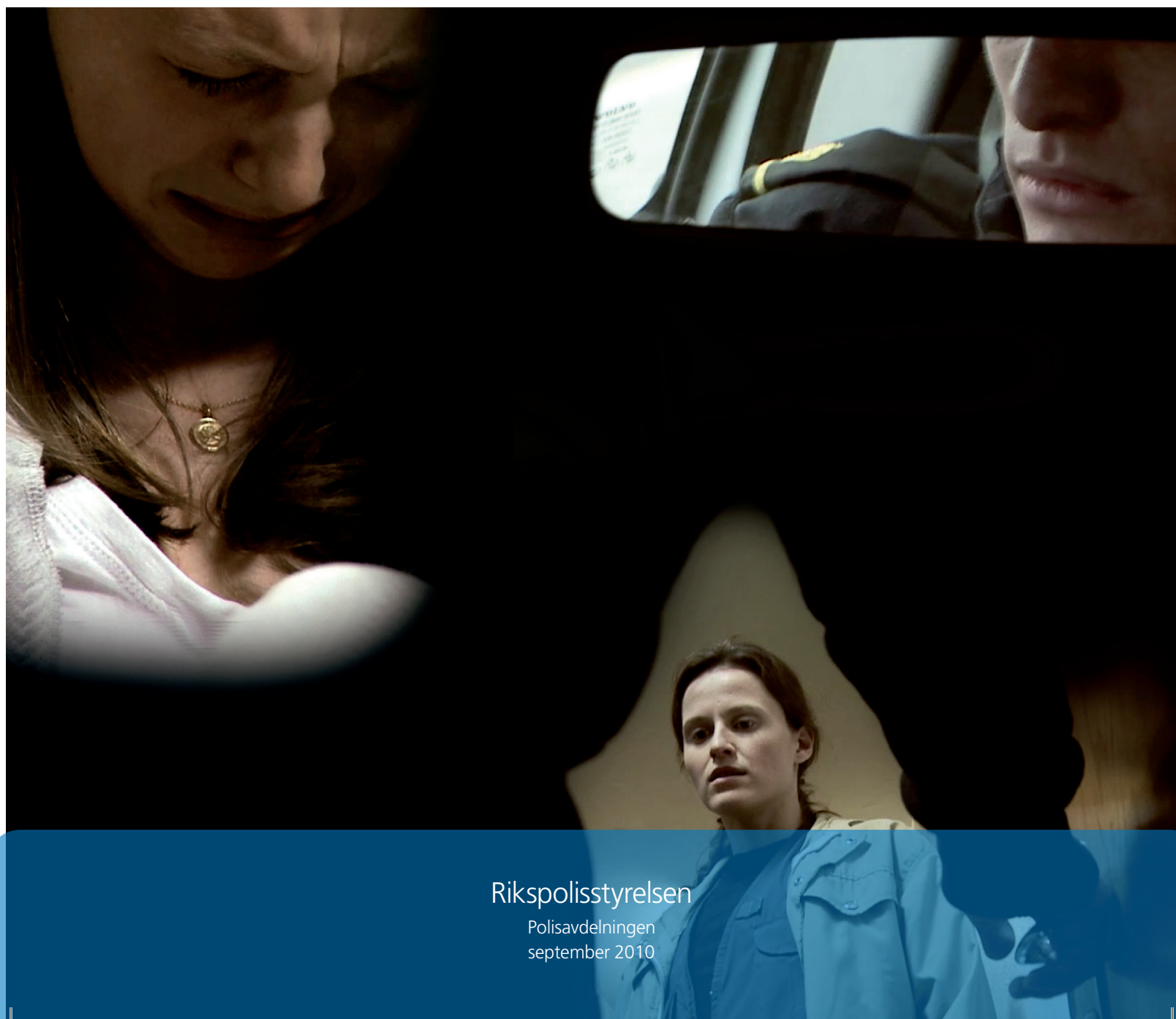


Lägesrapport 11

Människohandel för sexuella och andra ändamål 2009



RPS rapport 2010:5



Rikspolisstyrelsen

Polisavdelningen
september 2010

Utgivare: Rikspolisstyrelsen, Box 12256, 10226 Stockholm
Dnr: POA-429-4459/10
ISSN: 0283-1171
RPS-R-2010/5-SE
Omslagsfoto: SamSari
Grafisk form: Ragnar Lilliestierna RPS/PVS Informationsenheten
Upplaga: 200 ex
Tryck: RPS Tryckeri, Stockholm 2010

Lägesrapport 11

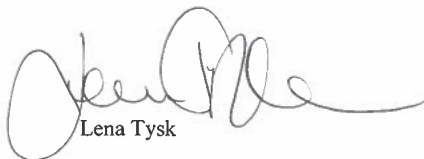
”Människohandel för sexuella och andra ändamål”

Härmed överlämnas Lägesrapport 11 ”Människohandel för sexuella och andra ändamål” avseende år 2009.

Lägesrapporten syftar till att ge en bild av människohandel för olika ändamål samt hur människohandelns omfattning och utbredning i Sverige har förändrats sedan föregående lägesrapport för 2008. Rapporten bygger främst på domar och förundersökningar samt på information som inkommit till Polisen och som har berört människohandel de senaste åren. Rapporten är framförallt avsedd för regeringen, myndigheter i allmänhet och i synnerhet polisens särskilda enheter men den innehåller information som även kan vara användbar för frivilligorganisationer och allmänheten.

Rapporten har utarbetats av kriminalinspektören Kajsa Wahlberg och kriminologen Lotta Jagefjord på Rikspolisstyrelsen.

POLISAVDELNINGEN



Lena Tysk

1 SAMMANFATTNING

1.1 Människohandel för sexuella ändamål	6
1.2 Andra former av människohandel	6
1.3 Handel med barn	7
1.4 Barnsexhandel	7

2 INLEDNING

2.1 Syftet med denna rapport	9
--	---

3 BROTTsutvecklingen

3.1 Människohandel för sexuella ändamål	10
3.1.1 Profiler: gärningspersoner, organiserade	10
3.1.2 Offren:	10
3.1.3 Särskilt om offren från Nigeria	11
3.1.4 Särskilt om offren från Thailand	12
3.1.5 Tillvägagångssätt	13
3.1.6 Försäljning och köp av sexuella tjänster via	13
3.1.7 Sexuell exploatering av barn och ungdomar via	14
3.2 Andra former av människohandel	14
3.2.1 Tvångsarbete eller annat sådant	14
3.2.2 Specifikt kring stöld- och tiggeriärenden	15

3.3 Handel med barn	15
3.3.1 Exempel på tillvägagångssätt: barn som	15
utnyttjas för att begå brott	15
3.4 Barnsexhandel	16
Ärenden av särskilt intresse	17

4 STÖD OCH KOMPENSATION TILL OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

.	18
-----------	----

5 RIKSPOLISSTYRELSENS INSATSER MOT MÄNNISKOHANDEL

.	19
-----------	----

BILAGOR

Bilaga 1- Inrapportering från polismyndigheterna	20
Bilaga 2- Lagstiftning på området	26
Bilaga 3- Domar	29
Bilaga 4 - Anmälda brott och antal brottsmisstankar	32
under 2009	32

1. SAMMANFATTNING

1.1 Människohandel för sexuella ändamål

Enligt Rikskriminalpolisen är det svårt att uppskatta hur många som kan ha varit offer för människohandel i Sverige under 2009. Antalet människohandelsoffer som uppdagas i Sverige beror till stor del på vilka resurser polisen lägger ner på att upptäcka denna brottslighet. Dessa insatser skiftar mellan polismyndigheterna och ser olika ut från år till år. Det är inte heller möjligt att identifiera, eller ens lokalisera, alla flickor och kvinnor som nämns under telefonavlyssning eller iakttagelser under polisens spaning. Dessutom är det svårt att bara inskränka sig till att uppskatta antalet offer som ses som målsägande under människohandelsparagrafen då flertalet av utredningarna resulterar i domar om koppleri/grovt koppleri.

Trots detta kan Rikskriminalpolisen konstatera att det i Sverige inte har etablerat sig några stora grupper av utländska kvinnor varken i gatuprostitution eller på internet, på samma vis som i Norge, Danmark och Finland. Detta stöds också i stora delar av forskningsprojektet ”Prostitution i Norden” som genomfördes 2007-2008 av NIKK (Nordiska Institutet för Kunskap om Kön) på uppdrag av de nordiska jämställdhetsministrarna.

Under 2009 dömdes inga personer för människohandel för sexuella ändamål. Däremot dömdes sju (7) personer för grovt koppleri, tre (3) för koppleri, en (1) för försök till koppleri och en (1) för medhjälp till koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär.

Den information som kommit in till Polisen under år 2009 visar att de utländska flickor och kvinnor som rekryteras till Sverige för prostitutionsändamål i första hand kommer från Östeuropa (företrädesvis Ryssland, Estland, Rumänien och Ungern), Albanien, Thailand och Nigeria.

De personer som legat bakom de verksamheter som utretts under 2009 har varit män samt några kvinnor från Rumänien, Moldavien, Ukraina, Sverige, Estland, Nigeria och Thailand. Det förekommer även fall där gärningspersonerna utnyttjar samma offer för flera olika ändamål. Exempelvis har två tjeckiska kvinnor förts till Sverige och tvingats att begå stölder på dagtid och utnyttjats i prostitution under kvällar och nätter.

Människohandel som sker från Nigeria är sedan några år tillbaka ett omfattande problem i stora delar av Europa. Även i Sverige, främst i Göteborg, har Polisen sett en markant ökning av nigerianska kvinnor som utnyttjas i

prostitution, något som bedöms vara effekten av den nya sexköpslagen i Norge som trädde i kraft den 1 januari 2009. Det har i Norge, precis som i Sverige blivit betydligt svårare för människohandlarna att sälja kvinnor i Norge efter införandet av förbudet.

Rikskriminalpolisen uppskattar att antalet kvinnor från Thailand som utnyttjas för sexuella ändamål i Sverige har ökat de senaste tre åren. Detta sker bland annat genom att en del svenska män utnyttjar thailändska kvinnor genom äktenskap eller genom besöksvisum. När kvinnorna väl är i Sverige förekommer det att de utnyttjas för sexuella ändamål i exempelvis lägenheter, i hotellrum eller på thaimassagesalonger. Det har dessutom visat sig att ett stort antal kvinnor som utnyttjats för prostitutionsändamål i Europa har förts in i Schengen med svenska viseringar, utfärdade vid den svenska ambassaden i Bangkok.

Försäljningen av sexuella tjänster sker i Sverige, liksom i andra länder, mestadels via internet. Annonserna på internet har i de flesta fall lagts ut av människohandlare eller hallickar men är utformade så att det ska se ut som om kvinnorna själva ligger bakom dem. I verkligheten har kvinnorna oftast ingen vetskap om vad som faktiskt står i annonserna särskilt de kvinnor som varken kan läsa eller skriva.

Under 2009 har Rikskriminalpolisen även tagit emot information om flera fall av koppleri där flickor och kvinnor med mentala funktionshinder utnyttjats sexuellt. Offren har varit bosatta i Sverige och fallen har rapporterats av polismyndigheterna i Stockholms-, Gävleborgs- och Skåne län.

1.2 Andra former av människohandel

Andra utnyttjandesyften som nämns i brottsbalkens människohandelsparagraf är bland annat att offret utnyttjas i krigstjänst, för tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd. Med tvångstillstånd menas inskränkningar, helt eller delvis, av någons handlingsfrihet.

Under 2009 dömdes fyra (4) personer för människohandel för andra ändamål än sexuella samt en (1) person för medhjälp därtill. Ett åtal för människohandel mot två (2) personer som utnyttjat två barn för att begå stölder ogillades av tingsrätten. Därutöver upprättades hos Polisen 26 anmälningar som rör människohandel för andra ändamål än sexuella. Främst rör dessa anmälningar brittiska och irländska asfalt- och stenväggare i Sverige men också situationer där personer tvingats till Sverige

för att tigga eller begå brottslig verksamhet. Ett annat problem är att de privatpersoner som utnyttjar illegal arbetskraft för olika tjänster inte vill anmäla misstänkt människohandelsbrott eftersom de själva då riskerar bli föremål för en brottsutredning. Oavsett dessa svårigheter tyder tillgänglig information på att människohandel för tvångsarbete förekommer i Sverige.

Liksom för människohandel för sexuella ändamål och tvångsarbete är det svårt att ge exakta uppgifter på omfattningen av människohandel för andra ändamål till, genom och inom Sverige. Under 2009 har det dock bekräftats att människor förs till Sverige för att tigga och begå brottslig verksamhet. Sådan information rör främst offer och gärningspersoner från Central- och Östeuropa, företrädesvis Bulgarien och Rumänien.

I januari 2009 dömde Stockholms tingsrätt fyra (4) personer till fängelse för människohandel efter att de under två års tid, på olika platser i Europa, tvingat en funktionshindrad man från Ukraina till tiggeri. Detta var första gången som åtal väcktes i Sverige för människohandel för andra ändamål än sexuella. Hovrätten skärpte straffen för tre (3) av gärningspersonerna men ogillade åtalet mot den fjärde gärningspersonen.

1.3 Handel med barn

I de förundersökningar som bedrivits i Sverige under år 2009, rörande människohandel för sexuella ändamål och liknande brott som koppleri/grovt koppleri, har det inte förekommit några brottsoffer under 12 år. Hitintills har alla barn som fallit offer för människohandel för sexuella ändamål i Sverige, med ett undantag, varit flickor i åldrarna 16–17 år.

Ett fåtal förundersökningar som inletts i Sverige har handlat om människohandel där flickor och pojkar från sydöstra Europa utnyttjats för stöld- och tiggerier. Vissa av dessa barn har utnyttjats för stöldändamål på flera orter i Sverige men även i andra länder i Europa. Under 2009 har det dock inte skett någon större ökning av informationsinflödet till Rikskriminalpolisen när det gäller handel med barn för stöld- och tiggeriändamål från Bulgarien, Rumänien eller andra EU-länder. Informationen visar däremot att det finns ett intresse hos dem som handlar med flickor och pojkar att även etablera sig i Sverige. Genom spaning i Stockholms centrala delar har polisen kunnat konstatera att grupper av individer i olika åldrar, oftast från sydöstra Europa, tagits på tillfälligt besök till Sverige.

Under år 2009 ogillades ett åtal om människohandel i Stockholms tingsrätt mot två (2) personer som enligt åklagaren skulle ha tvingat två rumänska pojkar i 16-års åldern till Sverige för att stjäla. Tingsrätten ogillade åtalet för människohandel mot männen då rätten inte ansåg att pojkarna stått under en sådan kontroll som krävs för ansvar för människohandel. Hovrätten gjorde en annan bedömning år 2010 och dömde männen för människohandel. Detta var första gången som någon dömdes för människohandel i Sverige efter att på annat sätt ha utnyttjat barn i en situation som inneburit ett nödläge för dem.

Sexuell exploatering av barn och unga har tagit sig andra former med koppling till ny teknik som internet och mobiltelefoner. Ett problem är vuxna, oftast män, som befinner sig på internet i syfte att ta kontakt med barn och ungdomar för sexuella ändamål. För att försöka bekämpa detta infördes den 1 juli 2009 en ny paragraf i brottsbalken, 6 kap. 10 a §, som förbjuder kontakt med barn i sexuellt syfte, så kallad grooming. Med grooming menas det tillvägagångssätt som en gärningsperson använder för att skapa tillfälle att förgripa sig sexuellt på ett barn, något som kan ske både online och offline.

Under 2009 har Polisen utrett några ärenden där unga flickor och kvinnor rekryterats via internet för att utnyttjas sexuellt av flera män samtidigt på hotell eller i lägenheter s.k. gang-bangs d.v.s gruppvåldtäkter.

1.4 Barnsexhandel

En ofta ouppmärksam brottstyp är svenskars sexuella exploatering av barn i andra länder, så kallad barnsexhandel. Med barnsexhandel menas vanligen en person med hemvist i Sverige, som reser till ett annat land för att där ha sexuellt umgänge med en flicka eller pojke med hemvist i landet, mot någon form av ersättning.

Enligt den erfarenhet som Polisen har är det oftast organiserade grupper/sammanslutningar av män som begår övergrepp där gärningsmännen kommer i kontakt med barnen på olika sätt. Bland annat etableras kontakten genom besök på bordeller eller genom att söka kontakt med gatubarn på plats. Det kan också ske att gärningsmännen kontaktar äldre pojkar och frågar dem hur och var de kan få tag på yngre barn.

I ett flertal fall har gärningsmannen haft kontakt med barnet under en längre tid vilket leder till att förövarens kontroll över barnet blir mycket starkt. I vissa fall filmas de sexuella övergreppen för att sedan säljas via internet

vilket genererar stora summor pengar som kan användas inom de organiserade sammanslutningarna. Barnsexhandeln får därmed tydliga kopplingar till barnpornografi.

Under 2009 registrerade svensk polis nio (9) anmälningar avseende barnsexhandel. För att försöka få en mer effektiv brottsbekämpning av barnsexhandel finns i dag möjlighet att lämna tips via polisens hemsida där det finns ett särskilt tipsformulär. Formuläret skickas till en e-postbrevlåda hos Rikskriminalpolisens barnpornografi-grupp. Tips kan även lämnas på adress childabuse@rkp.police.se samt på Utrikesdepartementets webbplats för svenska ambassaden i Thailand; http://www.swedenabroad.com/Page____63499.aspx.

2. INLEDNING

Handel med människor för olika ändamål såsom prostitution och tvångsarbete kan innebära ett hänsynslöst och cyniskt utnyttjande som för offret medför en livslång kränkning och ett livslångt lidande. Det är ett brott med förödande omfattning och konsekvenser som förhindrar människor att åtnjuta sina mänskliga rättigheter och det utgör ett allvarligt hinder för social jämlikhet och jämställdhet mellan könen.

Förenta Nationernas organ för kampen mot droger och brott (UNODC) konstaterar i sin globala rapport om människohandel från år 2008 att flera miljoner människor är offer för människohandel varje år. Av denna handel utgörs cirka 79 procent av människohandel för sexuella ändamål och cirka 18 procent av människohandel för tvångsarbete. De resterande 3 procenten rör övrig människohandel, såsom handel med organ, tvångsaktenskap m.m. Rapporten visar att offren till allra största delen är kvinnor och flickor, men även män och pojkar utnyttjas. Rapporten pekar också på att handeln med människor är en av de snabbast växande inkomstkällorna för den organiserade brottsligheten.

I sin senaste rapport från år 2010, *Trafficking in Persons to Europe for Sexual Exploitation*, rapporterar UNODC dessutom att över 140 000 offer för människohandel för sexuella ändamål utnyttjas varje dag i Europa. Man uppskattar vidare att ca 70 000 nya offer årligen dras in i denna hänsynslösa handel i Europa och man ser inga tecken på någon minskning av antalet offer.

Människohandel innefattar separata moment där flera personer samverkar, vanligen i olika länder, för att rekrytera och sedan förmå offret att åka från ett ställe till ett annat och där utnyttjas för olika ändamål. Handel med människor är ett globalt växande problem som kräver en strategi med omfattande internationellt samarbete och som bygger på nationella åtgärder runtom i världen.

2.1 Syftet med denna rapport

Den här rapporten vill belysa den aktuella lägesbilden under året 2009 rörande människohandel inom, genom och till Sverige samt hur dess omfattning och utbredning har förändrats sedan föregående lägesrapport.

I separata bilagor redovisas

- lagstiftning på området
- domar och information kring offer, gärningspersoner och påföljder som rör människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst
- statistik över antal anmälningar
- polismyndigheternas egna inrapporteringar till Rikskriminalpolisen.

3. BROTTsutvecklingen

3.1 Människohandel för sexuella ändamål

Rikskriminalpolisen får regelbundet information om de grupper och individer som ligger bakom människohandel inom, genom och till Sverige. Denna information lämnas av polismyndigheterna, PTN- sambandspoliserna¹, frivilligorganisationer, allmänheten och Migrationsverket. Informationen, och de förundersökningar som bedrivits, tyder på att människohandel inte bara är ett storstadsfenomen utan förekommer även på mindre orter.

Enligt Rikskriminalpolisen är det svårt att uppskatta hur många som kan ha varit offer för människohandel i Sverige under 2009. Antalet människohandelsoffer som uppdagas i Sverige beror till stor del på vilka resurser polisen lägger ner på att upptäcka denna brottslighet. Dessa insatser skiftar mellan polismyndigheterna och ser olika ut från år till år. Det är inte heller möjligt att identifiera, eller ens lokalisera, alla flickor och kvinnor som nämns under telefonavlyssning eller iaktas under polisens spaning. Dessutom är det svårt att bara inskränka sig till att uppskatta antalet offer som ses som målsägande under människohandelsparagrafen då flertalet av utredningarna resulterar i domar om koppleri/grovt koppleri. Trots detta kan Rikskriminalpolisen konstatera att det i Sverige inte har etablerat sig några stora grupper av utländska kvinnor vare sig i gatuprostitution eller på internet, på samma vis som i Norge, Danmark och Finland. Detta stöds också i stora delar av forskningsprojektet ”Prostitution i Norden” som genomfördes 2007-2008 av NIKK (Nordiska Institutet för Kunskap om Kön) på uppdrag av de nordiska jämställdhetsministrarna.

Under 2009 dömdes inga personer för människohandel för sexuella ändamål. Däremot dömdes sju (7) personer för grovt koppleri, tre (3) för koppleri, en (1) för försök till koppleri och en (1) för medhjälp till koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär.

Den information som kommit in till Polisen under år 2009 visar att de utländska flickor och kvinnor som rekryteras till Sverige för prostitutionsändamål i första hand kommer från Östeuropa (företrädesvis Ryssland, Estland, Rumänien och Ungern) samt från Albanien, Thailand och Nigeria.

3.1.1 Profiler: gärningspersoner, organiserade nätverk

De delar av brottsliga grupperingar som uppdagas i Sverige är ofta av mindre storlek, men kan tillhöra större nätverk i

ursprungsländerna. Dessa består av både män och kvinnor av olika ursprung. Strukturen på de organisationer som avslöjas i Sverige kan variera från att ha anknytning till organiserad brottslighet till familjeliknande konstellationer där ett gift eller sammanboende par försörjer sig på att utnyttja personer för olika ändamål. Många av de inblandade kvinnorna har själva varit utnyttjade i prostitution och sedan rekryterats som mellanhänder av någon högre upp i det brottsliga nätverket.

Tidigare rättsfall visar att i stort sätt samtliga som åtalats eller dömts för människohandel för sexuella ändamål, eller människohandelsliknande brott som koppleri/grovt koppleri, har haft en stark anknytning till det land som brottsoffren kommit ifrån eller där dessa varit bosatta. Detta innebär att gärningspersonerna har haft goda kunskaper om brottsoffrens levnadsförhållanden samt deras ekonomiska och sociala förutsättningar i ursprungslandet. Kunskaperna har sedan utnyttjats för att rekrytera och kontrollera kvinnorna. Majoriteten av gärningspersonerna har vistats under längre tid i Sverige, eller haft sin hemvist här. De behärskar svenska, och ibland även engelska, samt besitter kunskaper om det svenska samhället.

De personer som legat bakom de verksamheter som utretts under 2009 har varit män samt några kvinnor från Rumänien, Moldavien, Ukraina, Sverige, Estland, Nigeria och Thailand. Ett antal av de utländska medborgarna har varit bosatta i Sverige eller har kommit hit i syfte att bedriva brottslig verksamhet. Under 2009 har Rikskriminalpolisen dessutom genom domar och förundersökningar fått ytterligare belägg för att de som handlar med människor för sexuella och andra ändamål även begår andra brott såsom narkotikabrott, stöld, häleri samt våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av underårig. Det förekommer också fall där gärningspersonerna utnyttjar samma offer för flera olika ändamål. Exempelvis har två tjeckiska kvinnor förts till Karlskrona där de tvingats att begå stölder på dagtid och utnyttjats i prostitution under kvällar och nätter.

3.1.2 Offren

Enligt en rapport från FN:s organ för bekämpande av droger och brottslighet (UNODOC) sker 79 procent av den globala människohandeln för sexuella ändamål. Rapporten visar att majoriteten av dessa människohandelsoffer är flickor och kvinnor².

I sin senaste rapport från år 2010, *Trafficking in Persons to*

¹ Polis- och tullsamarbete mellan de nordiska länderna.

² ”Global Report on Trafficking in Human Beings”, UNODOC, 2008.

Europe for Sexual Exploitation, rapporterar UNODC dessutom att över 140 000 offer för människohandel för sexuella ändamål utnyttjas dagligen i Europa. Man uppskattar vidare att ca 70 000 nya offer årligen dras in i denna hänsynslösa handel i Europa och man ser inga tecken på någon minskning av antalet offer.

Att majoriteten av offren för människohandel för sexuella ändamål är flickor och kvinnor reflekteras även i den svenska statistiken. Sedan 1999 har alla de som förekommit som offer för människohandel för sexuella ändamål, alternativt koppleri/grovt koppleri varit flickor och kvinnor i åldrarna 13–36 år. I de fall där män eller pojkar fallit offer för människohandel i Sverige har det handlat om andra ändamål än sexuella såsom stöld, tiggeri och tvångsarbete.

Flertalet av kvinnorna tillhör nationella minoritetsgrupper och har svårigheter att få anställning i hemlandet eller kommer från en hemmiljö där det förekommit missförhållanden såsom misshandel, sexuella övergrepp och social utslagning. Av domar framgår att flera av dessa kvinnor aldrig tidigare har rest utanför sina hemländer innan de utsatts för människohandel för sexuella ändamål. De har därför helt saknat kunskap om hur det svenska samhället fungerar och om möjligheterna till att söka hjälp och skydd från polis, sociala myndigheter och frivilligorganisationer. Endast ett fåtal av kvinnorna och flickorna har förstått eller talat svenska och bara ett fåtal har behärskat det engelska språket.

Olika erfarenheter visar att offer för människohandel för sexuella ändamål många gånger har ett bristande förtroende för myndigheter och inte är villiga att tala med polisen. De kan även sakna tilltro till de tolkar som finns tillgängliga då tolkarna kan ha samma bakgrund som offret eller komma från samma plats/land. Detta gör att offret kan känna oro för sin personliga säkerhet och för att nedsättande information ska spridas om dem i deras hemländer och bland landsmän i Sverige. De kan även känna rädsla för repressalier från förövarna samt känna skam och skuld över att tala om de allvarliga och förnedrande sexuella övergrepp de utsatts för, och som ofta pågått under en lång tid.

Till detta kommer att kvinnorna ofta har mycket olika bakgrund. Det kan röra sig om kvinnor som prostituerats för första gången, eller kvinnor som utnyttjats i prostitution i många år. Det kan också vara kvinnor som kommer från en fattig bakgrund utan grundutbildning, eller kvinnor som har genomgått utbildning, men som kommer från länder där det sociala trygghetsnätet inte fungerar. I dessa länder är kvinnors rättigheter ofta begränsade eller icke respekterade. Många kommer också från samhällen som genomgått stora

förändringar på grund av ekonomiska kriser, politisk instabilitet, väpnade konflikter eller naturkatastrofer.

För att klargöra vilka sociala, ekonomiska, juridiska och politiska förhållanden som offren lever under, vilka de psykologiska mekanismer som styr människohandelsoffrens handlande och vad som ligger bakom offrets ibland påstådda ”frivillighet” är, har det blivit vanligare att förordna sakkunniga i människohandelsmål.

Det förekommer att barn och unga i Sverige kontaktas i sexuella syften av vuxna i det verkliga livet men också via internet och mobiltelefoni. Under 2009 har Polisen utrett några ärenden där unga flickor och kvinnor rekryterats via internet för att utnyttjas sexuellt av flera män samtidigt på hotell eller i lägenheter. Gärningspersonerna har i flera fall tagit sikte på att under falska förespeglningar förmå offret att delta i sexuella handlingar och de unga flickorna och kvinnorna har befunnit sej i en mycket utsatt situation. Därtill har gärningspersonen försett flera av offren med stora summor pengar, och i vissa fall även droger, vilket ytterligare har försatt dem i en beroendeställning.

Flera av offren har haft problematiska förhållanden till föräldrar, svårigheter i skolan och i vissa fall har de tidigare varit utsatta för sexuella övergrepp. Vissa av de unga flickorna och kvinnorna har uppgett att de deltog i de sexuella handlingarna då de hade dåligt självförtroende och sökte efter bekräftelse från män. Efter övergreppen har flera offer känt skam och skuld samt varit i behov av långvarigt psykologiskt stöd och hälsovård.

Under 2009 har Rikskriminalpolisen även tagit emot information om flera fall av koppleri där flickor och kvinnor med mentala funktionshinder utnyttjats sexuellt. Offren har varit bosatta i Sverige och fallen har rapporterats av polismyndigheterna i Stockholms-, Gävleborgs- och Skåne län.

3.1.3 Särskilt om offren från Nigeria

Människohandel för sexuella ändamål som sker från Nigeria är sedan några år tillbaka ett omfattande problem i stora delar av Europa. Även i Sverige, främst i Göteborg, har Polisen sett en markant ökning av nigerianska kvinnor som utnyttjats i prostitution, något som bedöms vara ett resultat av den nya sexköpslagen i Norge som trädde i kraft den 1 januari 2009. Det har i Norge, precis som i Sverige blivit betydligt svårare för människohandlarna att sälja kvinnor för prostitutionsändamål i Norge efter införandet av förbudet. En grov uppskattning av Rikskriminalpolisen är att ett 50-tal nigerianska kvinnor blivit utsatta för människohandel för sexuella ändamål

till Sverige under 2009³.

Kvinnorna kommer till största del från Benin City i Edo-staten där kvinnoförtryck och fattigdom ses som det stora problemet och orsaker till människohandel⁴.

Rekrytering av kvinnorna sker främst genom en kontrollerande voodoo⁵-ritual där människohandlaren tar kontroll sina offer. Detta sker genom så kallad juju, framkallande av övernaturliga krafter, som genomförs av en juju-präst. I den efterföljande voodoo-ritualen ingår även att kvinnan ska ge prästen delar av exempelvis naglar och hår som denne sedan behåller. Detta för att kvinnan ska komma ihåg att var hon än befinner sig så finns delar av henne kvar hos prästen i Nigeria. Religiösa symboler från kristendomen och islam integreras dessutom i ritualerna för att göra dem extra starka.

Ritualerna tvingar kvinnan att följa ett visst beteende eller fullborda ett visst åtagande för att undvika olycka. Kvinnorna tror att om de bryter sina löften genom att inte göra som de blir tillsagda kommer de eller deras familj att råka ut för en olycka. Samtidigt anses voodoo-ritualerna erbjuda skydd till kvinnorna om de fogar sig.

Kvinnor med utbildning är inte lika lättpåverkade som kvinnor utan utbildning och därmed inte lika utsatta. Kvinnorna är ofta rädda för att inte bli trodda och först när ett förtroende byggt upp berättar kvinnorna vad de råkat ut för. Erfarenheter från Tyskland visar också att det första steget i kontakt med kvinnor som utsatts för kontrollerande voodoo-ritualer är att visa acceptans⁶.

Strukturen kring de kontrollerande ritualerna innefattar ofta en människohandlare, ett offer och en så kallad madam. Människohandlaren står för utlägg beträffande resa och nödvändiga dokument och ser till att offret ingår den rituella pakt som gör henne högt skuldsatt och därmed tvingad till arbete. Den så kallade madamen är en kvinna som ofta tidigare själv varit prostituerad och nu utnyttjar de andra kvinnorna i prostitution. I vissa fall är madamen fortfarande utsatt för prostitution vilket kan försvåra för polisen att klargöra rollerna i nätverket och vem som är gärningsperson/offer.

Många av kvinnorna är medvetna, eller anar, att de ska komma att utnyttjas i prostitution i destinationslandet, men hålls ovetande om hur länge och under vilka villkor. Deras

livsvillkor i hemlandet gör det omöjligt för dem att gå emot människohandlarna. Skulden överstiger kraftigt människohandlaren utlägg vilket innebär att kvinnan tvingas "arbeta av" sin skuld genom prostitution under lång tid och inte säljan under slavliknande förhållanden.

I Sverige har främst tre grupperingar som bedriver människohandel från Nigeria uppmärksammats. Dessa är till största delen verksamma i Stockholm, Göteborg och Malmö. Genom att bl. a. följa transaktioner mellan huvudaktörerna i de svenska grupperingarna har Polisen kunnat konstatera att nätverkens huvudaktörer, med stor sannolikhet, återfinns i Spanien och Nigeria. I och med att den svenska sexköpslagen har gjort det svårare att placera ut kvinnorna i gatuprostitution har brottsnätverken, i allt högre grad, börjat annonsera på internet för att nå ut till sexköparna. Exponeringen på internet underlättar för polisen att komma åt dem som organiserar handeln samt lokalisera sexköpare och offer.

I början av december 2009 genomförde polisen i Stockholm och Malmö ett gemensamt tillslag i ett ärende rörande misstänkt människohandel och grovt koppleri med kvinnor från Västafrika. Flera huvudaktörer greps och åtal väntas väckas under våren 2010.

3.1.4 Särskilt om offren från Thailand

Rikskriminalpolisen uppskattar att antalet kvinnor från Thailand som utnyttjas för sexuella ändamål i Sverige har ökat de senaste tre åren. Detta sker bland annat genom att en del svenska män utnyttjar thailändska kvinnor genom att ge dem möjlighet att komma till Sverige genom äktenskap eller genom besöksvisum. När kvinnorna väl är i Sverige förekommer det att de utnyttjas av sexköpare för sexuella ändamål i exempelvis lägenheter, på hotellrum eller i thaimassagealonger.

Polisen uppskattar att det finns ca 90 thaimassagealonger i Stockholm och dess närområde. Genom polisens förundersökningar bekräftas det att ett flertal av de enskilda verksamheterna erbjuder erotisk massage som många gånger avslutas med att mannen får utlösning, en så kallad happy-ending. Även Länsarbetsnämnden i Stockholm har reagerat på antalet thailändska kvinnor som söker uppehålls- och arbetstillstånd för att arbeta som massörer, då det anses osannolikt att antalet överensstämmer med den egentliga efterfrågan.

Det har dessutom visat sig att ett stort antal kvinnor som utnyttjats för prostitutionsändamål i Europa har förts in i Schengen med svenska viseringar, utfärdade vid den svenska ambassaden i Bangkok.

³ Med anledning av detta driver Europol ett projekt med inriktning mot Nigeria (AWF Phoenix).

⁴ "Sexuell trafficking från Nigeria: ett allt mer uppmärksammat problem". Rapport från Sveriges ambassad i Abuja, Nigeria. 2010-02-08.

⁵ Voodoo är en del av en grupp västafrikanska och haitiska animistiska religioner.

⁶ Telemeddelande från Sveriges ambassad i Berlin. 2009-06-26.

3.1.5 Tillvägagångssätt

Information som kommit in till Polisen visar att det är vanligt att människohandlare utnyttjar offrens sårbarhet för att få dem att lämna sin hemmiljö. Detta görs genom att erbjuda kvinnorna attraktiva försörjningsmöjligheter men också en känsla av samhörighet som de har svårt att motstå på grund av sin redan utsatta situation. Vanligast är att kvinnor reser efter att de ingått en överenskommelse med rekryteraren som de fått kontakt med via tidningsannonser, internet, lokala rekryteringsbyråer eller ofta genom personliga kontakter t.ex. inom familjen.

De flesta kvinnor är medvetna om att de kommer att utnyttjas i prostitution men blir lurade när det gäller de verkliga villkoren, levnadsförhållandena, det ekonomiska upplägget, övergrepp och graden av personlig frihet. För en del kvinnor är övergreppen som de utsätts för av sexköpare och människohandlare redan normaliserade då de utnyttjats prostitution under kortare eller längre tid i hemlandet.

Enligt inkommen information förväntas ofta de som blir offer för människohandel betala tillbaka en summa pengar för resehandlingar, kostnader för resor och andra kringkostnader till människohandlare och hallickar. Detta skapar en skuldfälla där den som lånat pengarna av människohandlaren aldrig kommer att tjäna tillräckligt för att kunna göra sig skuldfri. Människohandlarna behåller dessutom vanligen hela eller större delen av inkomsterna. Den ursprungliga skulden ökar också allt snabbare då kvinnorna oftast förväntas betala för olika kringkostnader i mottagarlandet, till exempel för annonsering och lokalhyra, transporter, hygienartiklar, kondomer, städning och mat – ett kostnadsansvar som offret inte får vetskap om under rekryteringsskedet.

Människohandlare använder oftast bil, buss eller färja för att transportera kvinnorna till Sverige, men flyg förekommer också. Det händer att gärningspersonerna förser sig själva eller kvinnorna med falska eller andra personers passhandlingar för att dölja sin egen och offrens verkliga identitet. Detta görs också för att gärningspersonerna vill kringgå krav på visering eller för att undvika upptäckt när en gärningsperson är efterlyst. Det finns information om att många kvinnor också utnyttjas av sexköpare under transporten till Sverige eller till andra länder samt att kvinnorna många gånger själva tvingas begå brott, främst inbrott och stölder.

När kvinnorna kommit till Sverige får de i många fall själva ta sig till en överenskommen adress, oftast en lägenhet, eller så förs de dit av gärningspersonerna. Kvinnorna utnyttjas i prostitution i olika lokaler, exempelvis i lägenheter som hyrs i andra hand eller i hotellrum, dit sexköparna kommer. Det förekommer också att hallickarna och människohandlarna eskorterar kvinnorna till

redan bestämda platser såsom en sexköpares bostad eller till ett hotellrum. Detta minskar risken för upptäckt och leder till färre kringkostnader för lokaler. Skuldsatthet till människohandlarna och hot från dem att skada kvinnorna eller deras närstående gör också att kvinnorna mycket sällan vågar fly.

Genom telefonavlyssning vet polisen att det är vanligt att gärningspersonerna ger instruktioner till kvinnorna att de ska påstå att de driver prostitutionsverksamhet i egen regi och frivilligt om de anträffas av polis. Gärningspersonernas upplägg kring verksamheterna är väl organiserat och kan styras i stort sett från vilket land som helst. Det är därför svårt att få fram bevis som knyter människohandlare och hallickar rent fysiskt till kvinnorna. Människohandlarna besöker sällan eller aldrig lokalen där kvinnorna utnyttjas och visar sig enbart i undantagsfall ute tillsammans med dem. När kvinnorna ska lämna över sina inkomster till gärningspersonerna sker det ofta på offentliga platser eller under färd med allmänna kommunikationsmedel för att försvåra upptäckt. Huvudmännen, det vill säga de som befinner sig högre upp i de kriminella nätverken, visar sig överhuvudtaget inte i Sverige utan skickar hit så kallade platschefer.

3.1.6 Försäljning och köp av sexuella tjänster via internet

Försäljningen av sexuella tjänster sker i Sverige, liksom i andra länder, mestadels via internet. Rikskriminalpolisens IT-brottssektion har därför biträtt polismyndigheterna i flera utredningar under 2009 där annonser med flickor och kvinnor publicerats på internet för försäljning av sexuella tjänster. Annonserna har i de flesta fall lagts ut av människohandlare eller hallickar men är utformade så att det ska se ut som om kvinnorna själva ligger bakom dem. I verkligheten har kvinnorna oftast ingen vetskap om vad som faktiskt står i annonserna, något som blir särskilt tydligt när det vid flera tillfällen framkommit att flickor och kvinnor med romskt och nigerianskt ursprung varken kan läsa eller skriva.

De mest förekommande webbplatserna med annonser där kvinnor bjuds ut för prostitutionsändamål är:

- Stockholm Top Escort
- Secretary Academy
- Thumblogger
- Sthlmtjejer
- Best forums

På Stockholm Top Escorts förekommer även eskortrecensioner.

Ingen av webbplatserna kan lokaliseras till en server i Sverige utan de flesta finns i USA men också i Tjeckien, Holland, Danmark och Spanien. Webbplatsadministratörerna använder

sig ofta av olika tjänster som kan analysera besöksstrafiken. På så sätt går det att få fram var användarna finns geografiskt, och därmed ge möjlighet att optimera annonserna till rätt del av landet.

I dag kan sexköpare beställa kvinnor och flickor till Sverige via internet för att utnyttja dem sexuellt genom att ringa en bokningscentral i utlandet. Resor och hotellrum beställs troligtvis av bokningscentralen, och sedan skickas kvinnorna till Sverige eller till något annat land beroende på sexköparens önskemål. Direktiv till kvinnorna och sexköparna om tid och plats för överenskomna sexköp förmedlas genom internet och via SMS. På webbsidorna framgår ofta i klartext att sexköparen ska sätta in en viss del, oftast hälften, av köpesumman på ett konto och betala resterande summa kontant till kvinnan.

Några kvinnor som säljs för prostitutionsändamål genom eskortverksamheter, främst i Stockholm under en begränsad tid, säljs även i andra länder. Kvinnorna annonseras då ut till försäljning på svenska annonsplatser några veckor innan planerad ankomst till Sverige. Andra kvinnor har, enligt annonserna, svenska mobilnummer redan innan ankomst till Sverige men uppger att de inte svarar förrän de har anlänt. De utländska mobilnumren uppdateras till svenska nummer på annonsplatsen efter ankomst till Sverige.

Enligt Rikskriminalpolisen är det tydligt att ämnen kring eskortservice och prostitution engagerar. På forumet "Flashback" finns hundratals sidor med tusentals diskussionstrådar kring dessa ämnen. Vissa av trådarna innehåller recensioner, skrivna av sexköpare, om kvinnor i prostitution som handlar om huruvida kvinnan motsvarar de förväntningar som bilden ger, om den kvinna som beställts även är den som dyker upp och så vidare. Liknande trådar finns på forumet "Secretary Academy" som dessutom är uppdelat i olika regioner, dels i Sverige, dels i andra nordiska länder, Europa och Thailand.

I ett flertal av de fall som Rikskriminalpolisen granskat har det funnits misstankar om bakomliggande organisationer. Exempel är att flera kvinnor har fotograferats i samma miljö och/eller har mycket liknande e-postadresser. Dessutom har dessa annonser varit publicerade i anslutning till varandra. Andra exempel visar på olika kvinnor med samma mobilnummer. Det är dock svårt att lokalisera ursprunget till många av webbplatserna då de publicerats på sidor som i sin tur är helt legitima och erbjuder plats till vem som helst som vill publicera på internet.

3.1.7 Sexuell exploatering av barn och ungdomar via internet

Sexuell exploatering av barn och unga har tagit nya former kopplade till den teknologiska utvecklingen av internet och mobiltelefon. Kränkande information i form av bilder och texter kan snabbt spridas till ett stort antal personer och drabbar därför den utsatta med förödande kraft. Exempelvis spelar internet en stor roll för den sexuella exploateringen av barn genom framtagande av möjligheten för förövarna att enkelt förmedla bilder på sexuella övergrepp, så kallad barnpornografi. Trots den stora mängd barnpornografi som finns på internet är det få barn som blir identifierade. Enligt uppgift från Interpol, som har byggt upp en internationell databas med övergreppsbilder, är det idag endast ca 1100 barn globalt som kunnat identifieras och de flesta övergreppsbilder som finns på internet föreställer vita västerländska flickor mellan 8 och 12 år⁷.

Ett annat problem är vuxna, övervägande män, som använder internet i syfte att ta kontakt med barn och ungdomar för sexuella ändamål. För att försöka bekämpa detta brott infördes den 1 juli 2009 en ny paragraf i brottsbalken⁸ som förbjuder kontakt med barn i sexuellt syfte, så kallad grooming. Med grooming menas det tillvägagångssätt som en gärningsperson använder för att underlätta sina möjligheter att förgripa sig sexuellt på ett barn, något som kan ske både online och offline.

En grupp som löper extra stor risk att bli utsatta för övergrepp via internet är de unga som erbjuder sexuella tjänster mot ersättning men även andra former av egen aktivitet på internet kan leda till att barn och ungdomar successivt tar allt mer risker utan att tänka på konsekvenserna⁹.

3.2 Andra former av människohandel

3.2.1 Tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd

Andra utnyttjandesyften som nämns i människohandelsparagrafen är bland annat att offret utnyttjas i krigstjänst, för tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd. Med tvångstillstånd menas inskränkningar, helt eller delvis, av någons handlingsfrihet. Att människor utnyttjas som arbetskraft, s.k. arbetskraftsexploatering, kan endast betraktas som människohandel för tvångsarbete om människohandelsparagrafens alla rekvisit är uppfyllda. Under 2009 dömdes fyra (4) personer för människohandel för andra ändamål än sexuella samt

⁷ L. Jonsson, C. Warfvinge & L. Banck. "Barn och sexuella övergrepp via IT". 2009.

⁸ 6 kap. 10 a § brottsbalken.

⁹ L. Jonsson, C. Warfvinge & L. Banck. "Barn och sexuella övergrepp via IT". 2009.

en (1) person för medhjälp därtill. Ett åtal för människohandel mot två (2) personer som utnyttjat två barn för att begå stölder ogillades av tingsrätten. Därutöver upprättades hos Polisen 26 anmälningar som rör människohandel för andra ändamål än sexuella. Främst rör dessa anmälningar brittiska och irländska asfalt- och stenläggare i Sverige men också situationer där personer tvingats till Sverige för att tigga eller begå brottslig verksamhet. Offren anmäler oftast inte själva att de utsatts för människohandel eftersom de ofta har bristande förtroende för rättsvårdande myndigheter och är rädda för repressalier. Ett annat problem är att de privatpersoner som utnyttjar illegal arbetskraft för olika tjänster inte vill anmäla misstänkt människohandelsbrott eftersom de då själva riskerar bli föremål för en brottsutredning. Dessutom tjänar dessa ekonomiskt på att utnyttja dessa tjänster eftersom kostnaden är betydligt lägre än om privatpersonen hade använt laglig arbetskraft. Oavsett dessa svårigheter tyder tillgänglig information på att människohandel för tvångsarbete förekommer i Sverige.

När det gäller information om misstänkt människohandel där personer tvingats hit för att tigga eller begå brottslig verksamhet, så rör den informationen främst offer och gärningspersoner från Central- och Östeuropa.

3.2.2 Specifikt kring stöld- och tiggeriärenden

Gränspolisen bevakar Sveriges yttre gränser och granskar bl. a. om inresande har giltiga resehandlingar samt söker efter efterlysta personer. Gränspolisen har också i uppdrag att inhämta information om gränsöverskridande brottslighet såsom människohandel och människosmuggling. I bland annat Stockholms län har gränspolisavdelningen också ett visst utredningsansvar avseende förundersökningar som rör människohandel för andra ändamål än sexuella.

Liksom för människohandel för sexuella ändamål och tvångsarbete är det svårt att ge exakta uppgifter på omfattningen av människohandel för andra ändamål till, genom och inom Sverige. Under 2009 har det dock bekräftats att människor förs till Sverige för att tigga och begå brottslig verksamhet. Den största delen av den inkomna informationen till polisen rör gärningspersoner och offer från Rumänien och Bulgarien.

Ett ärende av särskilt intresse

Under 2008 åtalades fem (5) personer för människohandel för andra ändamål än för prostitution efter att de under två års tid, på olika platser i Europa, tvingat en funktionshindrad man från Ukraina till tiggeri. Detta var första gången som åtal väcktes i Sverige i ett sådant fall.

Mannen rekryterades först till Moskva i tron att han skulle få

arbeta på kontor. På vägen dit tog gärningspersonerna hand om mannens passhandling och pengar, och han fick veta att han istället skulle arbeta genom att tigga. Efter att ha tvingats till tiggeri på olika platser i Europa fördes mannen till Sverige där han förväntades tigga på offentliga platser från klockan sju på morgonen till klockan elva på kvällen. Mannen hotades och misshandlades och gjorde flera misslyckade rymningsförsök. Vid ett rymningsförsök lyckades han ta sig till en polisstation i Stockholm dit gärningspersonerna också sökte sig för att anmäla mannen som försvunnen. Gärningspersonerna greps inne på polisstationen och en förundersökning om människohandel inleddes.

I januari 2009 dömde Stockholms tingsrätt 4 av de 5 åtalade för människohandel respektive medhjälp till människohandel. De två huvudmännen dömdes till 5 respektive 3 års fängelse och övriga två till fängelse i 6 respektive 9 månader.

Hovrätten skärpte straffen för 3 av gärningspersonerna men ogillade åtalet mot den fjärde gärningspersonen. Se bilaga 3.

3.3 Handel med barn

I de förundersökningar som bedrivits i Sverige under år 2009, rörande människohandel för sexuella ändamål och liknande brott som koppleri/grovt koppleri, har det inte förekommit några brottsoffer under 12 år. Hitintills har alla barn som fallit offer för människohandel för sexuella ändamål i Sverige, med ett undantag, varit flickor i åldrarna 16–17 år.

Ett fåtal förundersökningar som inlets i Sverige har handlat om människohandel där flickor och pojkar från sydöstra Europa utnyttjats för stölder och tiggerier. Vissa av dessa barn har utnyttjats för stöldändamål på flera orter i Sverige men även i andra länder i Europa. Under 2009 har det dock inte skett någon större ökning av informationsinflödet till Rikskriminalpolisen när det gäller handel med barn för stöld- och tiggeriändamål från Bulgarien, Rumänien eller andra EU-länder. Informationen visar däremot att det finns ett intresse hos dem som handlar med flickor och pojkar att även etablera sig i Sverige. Genom spaning i Stockholms centrala delar och i samband med inre utlänningskontroller har polisen kunnat konstatera att grupper av individer i olika åldrar, oftast från sydöstra Europa, tagits på tillfälligt besök till Sverige.

3.3.1 Exempel på tillvägagångssätt: barn som utnyttjas för att begå brott

Information pekar på att ett vanligt rekryteringsförfarande är att människohandlare tar kontakt med föräldrar som lever i fattigdom i sydeuropeiska länder, exempelvis Rumänien och Bulgarien, för att antingen köpa eller hyra deras flickor och pojkar i syfte att de ska utnyttjas för stöld- och tiggeriändamål.

mål eller genom prostitution. En familj som har många barn tar inte alltid emot pengar utan kan nöja sig med att någon annan tar ansvar för barnet.

Flickorna och pojkarna, som ofta är 10–14 år, får inte gå i skolan utan tränas tidigt av människohandlare att stjäla i butiker och begå fickstölder. Människohandlarna utnyttjar antagligen barnens låga ålder för att undgå straff och registrering i brottsregister. Det är inte ovanligt att de också förser barnen och sig själva med olika identiteter, vilket gör det svårt för polisen att identifiera och kartlägga denna brottslighet, särskilt eftersom grupperna ofta rör sig från ett europeiskt land till ett annat.

Flickorna och pojkarna förs ofta ut ur sitt land under täckmantel av familjeliknande grupperingar bestående av ett vuxet par och två till tre barn. För att försvåra upptäckt har gärningspersonerna särskilda handlingar som visar att de fungerar som vårdnadshavare med tillstånd att resa utomlands med barnet/barnen under obestämd tid. Gruppen färdas i en bil och reser mellan länder i Europa, även till och genom Sverige, och utnyttjar barnen för tiggerier och stölder.

I de fall barnen har ertappats när de begår brott förekommer det ofta, enligt polisutredningar, att en vuxen person ger sig till känna och utger sig för att vara släkt med barnet, eller dess vårdnadshavare, i syfte att kunna hämta barnet hos polis eller socialtjänst. Då barnen utgör en betydelsefull investering för människohandlarna kan dessa gå mycket långt för att återta dem från myndigheterna. Barnen isoleras ofta socialt och är känslomässigt knutna till förövarna och är därför mycket rymningsbenägna när de placerats på skyddade boenden. De saknar också ofta tilltro till myndigheter, särskilt till polisen, och ser sig heller inte som offer för ett brott. Sammantaget resulterar detta i tidskrävande förundersökningar där förutsättningarna för att lyckas är relativt små.

Ett ärende av särskilt intresse

År 2009 utredde Gränspolisen i Stockholm, tillsammans med Kommissionen mot människohandel, en förundersökning där två rumänska pojkar i 16-års åldern tvingats till Sverige för att stjäla. De hade lurats hit av två rumänska män i tron att de skulle få arbete och bostad i Sverige. När de väl kom till Sverige visade det sig att det varken fanns arbete eller bostad utan pojkarna tvingades istället till att stjäla varor från olika butiker. De upplevde inte att de hade någon möjlighet att fly från förövarna eftersom de befann sig i ett främmande land för första gången och inte kunde språket. De vågade inte ens berätta om utnyttjandet för sina föräldrar på telefon eftersom de var rädda och kände stor skuld och skam för vad de gjort. Pojkarna greps vid flera tillfällen av svensk polis och fick till slut sitta frihetsberövade innan människohandeln upptäcktes.

Tingsrätten ogillade åtalet för människohandel mot männen då rätten inte ansåg att pojkarna stått under en sådan kontroll som krävs för ansvar för människohandel.

Hovrätten gjorde 2010 en annan bedömning och dömde männen för människohandel. Hovrätten ansåg att brottet var mindre grovt, men att männen faktiskt hade tagit kontroll över pojkarna. Kontrollen motiverades av att de underåriga pojkarna befann sig i ett främmande land där de inte kunde språket och inte hade några egna pengar eller ens ombytestkläder. De var tillsammans med männen i stort sett hela tiden och det var männen som redan från ankomsten bestämde vart pojkarna skulle ta vägen och hur de skulle klara sig.

Gärningspersonerna dömdes till fängelse i 1 år respektive 1 år och 3 månader samt utvisning. Detta var första gången som någon dömdes för människohandel i Sverige efter att på annat sätt ha utnyttjat barn i en situation som inneburit ett nödläge för dem.

3.4 Barnsexhandel

En ofta uppmärksammas brottstyp är svenskars, oftast mäns, sexuella exploatering av barn i andra länder, så kallad barnsexhandel. Med barnsexhandel menas vanligen en person med hemvist i Sverige som reser till ett annat land för att där ha sexuellt umgänge med en underårig flicka eller pojke med hemvist i landet mot någon form av ersättning. Denna efterfrågan skapar en marknad där hallickar mot betalning förser gärningspersonerna med barn och unga. För att tillfredsställa förövarnas önskemål transporteras offren från landsbygd till storstad eller även mellan olika länder.

Enligt den erfarenhet som Polisen har är det oftast organiserade grupper/sammanslutningar av män som begår dessa övergrepp. Gärningsmännen etablerar kontakt med barnen på olika sätt. Exempelvis genom att de besöker bordeller eller genom att de söker kontakt med gatubarn på plats. Det kan också ske att gärningsmännen kontaktar äldre pojkar och frågar dem var de kan få tag på yngre pojkar eller flickor. De äldre pojkarna hämtar sedan ett yngre barn och kör detta till gärningsmannen. Gärningsmannen ger ofta pengar till den äldre pojken och till det yngre barnets familj. Det händer även att mycket unga flickor och pojkar hämtas från andra regioner eller länder för att ”bo” hos någon av männen som dessutom hyr ut barnen till andra i sammanslutningen.

I ett flertal fall har gärningsmannen kontakt med barnet under en längre tid vilket leder till att förövarns kontroll över barnet blir mycket stark. I vissa fall filmas de sexuella övergreppen på flickan eller pojken för att sedan distribueras och säljas via internet. Detta genererar stora summor pengar som kan användas inom de organiserade sammanslutningarna.

Barnsexhandeln får därmed tydliga kopplingar till barnpornografi.

Under 2009 registrerade svensk polis nio (9) anmälningar avseende barnsexhandel. Av dessa anmälningar rör åtta (8) brott mot barn i Thailand och innefattar fem (5) utpekade män. I samtliga anmälningar finns identifierade målsägande. Vissa av dessa målsäganden är uppräknade i flera anmälningar vilket beror på att flera gärningsmän utnyttjat samma barn. En anmälan rör en identifierad svensk man som sexuellt utnyttjat barn i Kambodja.

Skälet till att det förekommer förhållandevis få anmälningar och fällande domar under både svensk och utländsk lagstiftning är att sexualbrott mot barn utomlands ofta är relativt svårbevisade då det sällan går att gripa någon på bar gärning. Det kan också vara svårt att bedöma åldern på barnen eller vilken kontroll den vuxne har över barnet. Till detta kommer utredningssvårigheter eftersom offer och misstänkt gärningsman i de flesta fall befinner sig i olika länder. Det är egentligen bara när gärningsmännen dokumenterar sina övergrepp och när offret hittas som det finns goda bevismöjligheter. Dessutom är det högst osannolikt att den utsatta flickan eller pojken själv, eller deras familj, skulle anmäla brottet eftersom inkomsten från den sexuella exploateringen kan utgöra barnets, eller familjens, huvudsakliga levebröd. Barnet kan också ha sålts till en hallick och har därmed mycket begränsat utrymme att påverka sin egen situation¹⁰.

För att försöka få en mer effektiv brottsbekämpning av barnsexhandel finns i dag möjlighet att lämna tips via polisens hemsida där det finns ett särskilt tipsformulär. Formuläret skickas till en funktionsbrevlåda hos Rikskriminalpolisens barnpornografigrupp. Tips kan även lämnas på adress childabuse@rkp.police.se samt på Utrikesdepartementets webbplats för svenska ambassaden i Thailand; http://www.swedenabroad.com/Page___63499.aspx. Enligt Rikskriminalpolisen är dock inflödet av tips hittills ganska begränsat, något som bl.a. kan bero på svårigheten för semestrande svenskar att hitta en internetuppkoppling när de bevitnar misstänkt sexuellt utnyttjande av barn.

Ärenden av särskilt intresse

I början av 2009 inkom ett tips till Rikskriminalpolisen från NLO¹¹ Bangkok avseende ett antal svenska män som

¹⁰ "Sexualbrott med svensk anknytning", C. Diesen & E. Diesen, 2008.

¹¹ Nordic Liaison Officer (sambandspolis).

blivit utpekade som förövare av barn i Pattaya, Thailand. En kartläggning av männen resulterade i att en manlig sammanlutning som utnyttjade barn sexuellt med säte i Pattaya upptäcktes. Bedömningen gjordes att en samverkan mellan thailändsk polis och svensk polis skulle kunna resultera i ett ingripande mot dessa svenska män. Rikskriminalpolisen reste därför till Pattaya för att bistå med underrättelseinformation. I samband med resan inleddes ett samarbete med enheten för barn, kvinnor och ungdom, CWD¹² och den högteknologiska gruppen (High Tech Team) inom den thailändska polisen och resulterade i en operation som fick namnet Operation Snapper.

Under förhör med barnen pekades några svenska män ut som gärningspersoner och utifrån barnens uppgifter utfärdade thailändska myndigheter arresteringsorder på männen. Två av de misstänkta svenska männen visade sig ha sin hemvist i Pattaya. I maj 2009 greps dessa men släpptes sedan mot borgen. En av männen delgavs dock misstanke om köp av sexuella handlingar av barn i samband med ett besök i Sverige.

Med anledning av de uppgifter som framkom under Operation Snapper gjordes också anmälningar mot de svenska männen, vilka inkluderar ett antal misstänkta gärningsmän. I samtliga anmälningar finns även namngivna målsägande. Förundersökningar inleddes och en rättshjälpsbegäran är skickad till Thailand.

Ett annat ärende rör en 62-årig svensk man som under maj 2009 greps i Kambodja, misstänkt för att ha begått sexuella övergrepp mot barn. Enligt egen utsago hade han adopterat en 9-årig kambodjansk pojke men förnekade all sexuell kontakt. Den 31 december 2009 inleddes rättegången mot mannen i Pnom Penh, Kambodjas huvudstad, och den 19 januari 2010 avkunnades domen med 6,5 års fängelse som påföljd. Mannen har dock överklagat och ny rättegång väntas inom 6 månader. Även en svensk anmälan upprättades och en förundersökning har inletts. Svensk polis inväntar nu besked från rättegången för att kunna fortsätta utredningen. Mannen greps dock redan under 2008 då han misstänktes ha haft sexuell umgänge med minderåriga pojkar men släpptes då i brist på bevis.

¹² Child, Juvenile and Woman Division.

4. STÖD OCH KOMPENSATION TILL OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

I de ärenden som bedöms som människohandel ses alltid ett offer som målsägande och får därför möjlighet att biträda åtalet, yrka ersättning inom ramen för brottmålsprocessen samt få målsägandebiträde. Genomgången av samtliga domar visar att alla målsägande i mål avseende människohandel sedan brottet infördes 2002 har haft målsägandebiträde förordnat men att endast drygt hälften av målsägandena i dessa ärenden har yrkat skadestånd. Anledningen till att inte fler yrkat skadestånd är många gånger att flickorna/kvinnorna inte ser sig själva som brottsoffer och/eller att de inte vill att deras familjer ska få vetskap om vad som har hänt. Även rädsla för represalier har uppgetts som orsak samt att offren kan ha en sådan relation till gärningspersonen som gör att de inte ser denne som förövare¹³.

I flera fall har dock gärningspersonerna åtalats och dömts för det mindre straffvärda brottet koppleri eller grovt koppleri. Detta leder till att offret istället ses som ett vittne och därmed inte har samma rättigheter som en målsägande. Det finns dock möjlighet att någon annan än offret för skadeståndstalan i dessa ärenden t.ex. representanter för en frivilligorganisation med erfarenhet av dessa ärenden. Vid ett ogillande kan dock offret tvingas betala rättegångskostnader. Därutöver kan den som anses vara vittne föra talan om skadestånd i en civilprocess, eller genom ansökan till Brottsoffermyndigheten, men det är något som sker på eget initiativ och med egna resurser.

Skadestånd för kränkning har betalats ut till målsägande vid domar för människohandel till skillnad från domar för koppleri och grovt koppleri. Skadeståndstalan ogillas ofta i dessa mål med hänvisning bl. a. till att det inte förekommit något hänsynslöst beteende eller att det inte framgått att den tilltalade utnyttjat målsäganden på ett kränkande sätt. Domstolarna har här många gånger tyvärr tagit upp ovidkommande faktorer vid skadeståndsbedömningen som är knutna till offrets person, exempelvis offrets tidigare erfarenhet av prostitution och eventuellt förhållande med gärningspersonen.

Ett antal av de personer som faller offer för människohandel i Sverige är EU-medborgare vilket innebär att de har uppehållsrätt¹⁴ och får vistas i Sverige utan uppe-

¹³ "Utbetalning av brottsskadeersättning till offer för människohandel – redovisning av ett regeringsuppdrag". Brottsoffermyndigheten. 2010.

¹⁴ En EU-medborgare har uppehållsrätt om han/hon är arbetstagar eller egen företagare i Sverige, har kommit hit för att söka arbete och har en

hållstillstånd och arbetstillstånd upp till tre månader. De offer som inte är EU-medborgare, eller som inte uppfyller kraven för uppehållsrätt, kan beviljas tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716). Fram till den 1 mars 2008 har endast 4 av 20 målsäganden i mål avseende människohandel ansökt om och beviljats ett permanent uppehållstillstånd¹⁵.

De målsäganden och vittnen som beviljats tidsbegränsade uppehållstillstånd har enligt socialtjänstlagen rätt till samma hälso- och sjukvård samt bistånd som andra bosatta personer i Sverige. Kommunernas socialtjänst, och även ideella kvinnojourer, kan dessutom erbjuda olika former av stöd som exempelvis skyddat boende, finansiellt stöd, tolk och någon form av psykologiskt stöd. Många målsägandebiträden anser dock att stödet till människohandelsoffer i Sverige ofta är otillräckligt då boende ordnas men sysselsättning eller språkundervisning inte prioriteras.

I de flesta fall vill dock offren återvända till sina hemländer och inte ha kontakt med vare sig myndigheter eller ideella organisationer. Detta trots att offren, enligt uppgifter från prostitutionsgruppen i Göteborg, många gånger är rädda inför återvändandet eftersom de ofta utsätts för hot i samband med detta.

Genom handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål har regeringen gett Länsstyrelsen i Stockholms län i uppdrag att samordna och utveckla insatser för att personer utsatta för prostitution och människohandel tryggare ska kunna återvända till sina hemländer. Att effektivisera återvändandet syftar till att skapa förutsättningar för de utsatta att lämna prostitution, minimera riskerna för att de återigen hamnar i handeln vid hemkomst, minska det mänskliga lidandet och öka känslan av trygghet och säkerhet¹⁶.

möjlighet att få anställning, är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige, har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

¹⁵ "Utbetalning av brottsskadeersättning till offer för människohandel – redovisning av ett regeringsuppdrag". Brottsoffermyndigheten. 2010.

¹⁶ "Ett tryggare återvändande för personer som utsatts för prostitution och människohandel i Sverige". Rapport 2010:03. Länsstyrelsen i Stockholms län.

5. RIKSPOLISSTYRELSENS INSATSER MOT MÄNNISKOHANDEL

Regeringen överlämnade i juli 2008 en skrivelse (Skr.2007/08:168) till riksdagen innehållande en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Handlingsplanen riktade sig till ett flertal myndigheter för att dessa var för sig och tillsammans ska bidra till att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Ett flertal åtgärder i handlingsplanen berörde Polisen.

I september 2008 lämnade regeringen ett uppdrag till Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten som syftade till att förstärka de operativa insatserna mot prostitution och människohandel samt en utökad metod- och kompetensutveckling av myndigheterna. Totalt tilldelades Rikspolisstyrelsen 30 miljoner kronor för att förstärka de operativa insatserna och 10 miljoner kronor för metod- och kompetensutveckling. Uppdraget ska vara slutfört den 31 december 2010.

För att öka antalet operativa insatser genomfördes i det inledande skedet en stor del av den kompetensutvecklingen som Rikspolisstyrelsen ansvarat för, av de grupper inom Polisen som arbetar med informationsinhämtning kring misstänkt brottslig verksamhet. Under 2009 har detta resulterat i en kraftig ökning av information från polismyndigheterna rörande människohandel och prostitution till Rikskriminalpolisens kriminalunderrättelsetjänst. Dessutom har bl. a. förundersökningsledare utbildats och erfarenheter utbytts mellan polis och åklagare för att effektivisera Polisens arbete inom området.

För att ge samtliga polisanställda möjlighet till att inhämta mer kunskap kring människohandel och prostitution har Rikspolisstyrelsen även påbörjat arbetet med att ta fram en interaktiv utbildning om frågorna. Utbildningen kommer att publiceras på polisens intranät under 2010.

Rikspolisstyrelsen har dessutom beslutat att permanent placera den nationella rapportören i frågor som rör människohandel på Polisavdelningen vid Rikspolisstyrelsen¹⁷. I den nationella rapportörens uppdrag ligger bl. a. att samla uppgifter om omfattningen av människohandel till, i och genom Sverige, analysera situationen, ge rekommendationer om hur handeln kan förebyggas och bekämpas samt att årligen redovisa dessa resultat till regeringen.

¹⁷ Beslut POA 8/10

De insatser som genomförts av polismyndigheterna under 2008-2009 inom ramen för regeringsuppdraget har haft skiftande karaktär och mål¹⁸. Flera har varit kunskapsinriktade, det vill säga att de har haft fokus på insamling och bearbetning av information (analys). Dessutom har arbetet involverat utbildning och informationsöverföring såväl internt som externt samt olika typer av nätverksarbete med samverkanspartners. Andra insatser har varit mer operativa och repressiva. De flesta av de operativa insatserna har haft internationella kopplingar till bland annat delar av Afrika, Baltikum, Ryssland och Asien, men även grova kopplingar med inslag av inhemsk människohandel har förekommit.

Genom regeringsuppdraget i den nationella handlingsplanen tilldelades Rikskriminalpolisen medel i början av 2009 för en särskild satsning mot svenska gärningspersoner som utsätter barn för sexuella övergrepp utomlands. Satsningen innebär bland annat att två underrättelsehandläggare och två utredare arbetar heltid med frågor kring barnsexhandel. De fyra som arbetar i satsningen hjälper också andra länders polismyndigheter i deras utredningar när svenskar misstänks ha utnyttjat barn sexuellt utomlands. Under 2009 har ett 40-tal personer kartlagts. Dessutom ligger ett nytt tipsformulär för allmänheten ute på Polisens webbplats och snart finns broschyrer om barnsexhandel på landets alla pass expeditioner och polisreceptioner. Syftet är att förmå fler personer att tipsa Polisen om misstänkta övergrepp på barn i utlandet.

Slutligen har en särskild nordisk arbetsgrupp inrättats efter ett svenskt initiativ. Syftet med gruppen är att förbättra samarbetet kring underrättelser samt undersöka möjligheterna för gemensamma nordiska insatser mot misstänkta gärningspersoner av sexuella övergrepp mot barn utomlands. Ett inledande möte hölls i Stockholm i oktober 2009 med deltagare från Norge, Danmark, Finland och Sverige.

¹⁸ Polismyndigheterna åskar själva medel för särskilda insatser eller projekt inom ramen för regeringsuppdraget. Ett särskilt inrättat kansli bereder sedan äskandena och lägger fram förslag till beslut i Operativa rådet.

Bilaga 1

Följande redovisning bygger på vad polismyndigheterna, genom kriminalunderrättelsetjänstens samverkansområden (SamO), har inrapporterat till Rikskriminalpolisen för 2009. Här nämns i huvudsak endast de polismyndigheter som haft något av människohandelskaraktär att redovisa eller annat som kan anses vara av särskilt intresse.

Samverkansområde Stockholm (Stockholms län, Gotlands län)

Situationen i Stockholms län

Under 2003 beslutade regeringen att ge 30 miljoner till polisen för att för att bekämpa människohandeln under 2004-2006. Då startade spaningsroteln vid City polismästardistrikt ett projekt som benämndes Projekt Europa. City polismästardistrikt omfattar Stockholms innerstad.

Ledningen för Polismyndigheten i Stockholms län beslutade i maj 2008 att Projekt Europa skulle ombildas till en kommission mot människohandel för sexuella ändamål och projekttiden förlängdes till och med år 2010. Syftet med kommissionen är att identifiera kriminella individer och nätverk som sysslar med grovt koppleri eller människohandel samt därtill hörande brottslighet i Stockholms län och att lagföra dessa personer. Enklare fall av koppleri handläggs vanligtvis vid länets övriga polismästardistrikt.

Polisen har under lång tid följt utvecklingen av prostitutionen och till den hörande brott som koppleri och människohandel. Eftersom City polismästardistrikt haft personal med lång erfarenhet av människohandelsliknande brott har det bidragit till att utveckla arbetsmetoder som gett bra resultat.

Inflödet av information om människohandel, koppleri och prostitution minskade något under 2008 men ökade sedan markant under 2009, framförallt när det gäller polisens egen informationsinhämtning i miljöer där personer kan ha information att lämna.

I första hand rör informationen under 2009 flickor och kvinnor från Estland, Ryssland, Nigeria, Albanien, Ungern, Thailand och Rumänien. Även gärningspersonerna kommer i första hand från dessa länder samt från Sverige. De utländska kvinnor som är till försäljning på internet i Sverige finns till största delen att köpa i lägenheter och på hotell i Stockholm. Företrädesvis skickas

kvinnorna till Sverige med färja från de baltiska länderna och Finland men buss är också ett förekommande transportmedel. Några kvinnor skickas till Sverige med flyg och där kommer i första hand informationen från Skavsta flygplats. När det gäller transporten av nigerianska kvinnor är det vanligt att de först utnyttjas i prostitution i Italien eller Spanien och sedan transporteras vidare med flyg till bl.a. Sverige.

I gatuprostitutionen har en ökad andel utländska kvinnor som utnyttjas noterats och då framförallt från Albanien, Ungern, Rumänien och Thailand. I enstaka fall påträffas även kvinnor från Afrika.

Under 2009 bedrev City Polismästardistrikt en större förundersökning rörande människohandel för sexuella ändamål som involverade sju (7) misstänkta personer samt sex (6) offer från Nigeria. Därtill inleddes nio (9) förundersökningar om koppleri/grovt koppleri av människohandelsliknande karaktär m.m. Dessutom har en förundersökning inletts rörande människohandel för andra ändamål och 196 förundersökningar rörande köp av sexuell tjänst.

Tolv (12) förundersökningar, varav några inleddes under 2008, har lett till fällande domar mot 14 personer under 2009. Av de 14 dömda har två (2) personer dömts till fängelse för människohandel och en för medhjälp. De två som dömdes till fängelse för människohandel dömdes också för människorov. Elva (11) personer har dömts till fängelse för grovt koppleri/koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär. Förutom människohandel och koppleri har gärningspersonerna i flera fall även gjort sig skyldiga till annan brottslighet såsom våldtäkt, medhjälp till våldtäkt, våldtäkt mot barn, köp av sexuell handling av barn, barnpornografibrott, narkotikabrott, medhjälp till försök till grov narkotikasmuggling, bokföringsbrott och bedrägeri.

Antalet kvinnor från Thailand som utnyttjas för sexuella ändamål i Sverige uppskattas av kommissionen ha ökat de senaste tre åren. Detta sker bland annat genom att svenska män utnyttjar thailändska kvinnor genom äktenskap eller genom att de ansöker om besöksvisum. När kvinnorna väl är i Sverige utnyttjas de i enstaka fall i gatuprostitution men vanligast förekommande är att de utnyttjas i enskilda verksamheter som erbjuder en erotisk massage som sedan avslutas med att mannen får utlösning, en s. k happy-ending.

Citypolisens prostitutionsprojekt

Den 15 september 2009 startade officiellt Citypolisens satsning mot gatuprostitution som planerades pågå i sex månader. Syftet med projektet var att störa ut prostitutionsaktiviteter i gatumiljö, främst i området kring Malmskillnadsgatan i Stockholm. Prostitutionen i sig genererar ordningsstörningar och kvinnor som bor, eller vistas, i området har klagat till Polisen att de inte kan befinna sig kring Malmskillnadsgatan utan att bli ofredade av män som vill köpa sex.

I projektet arbetade två poliser på heltid med att rapportera sexköpare för försök till och fullbordat köp av sexuell tjänst. Projektet gav goda resultat och redan efter tre månader hade ca 100 personer, samtliga män, rapporterats. I projektet har poliserna samarbetat med kollegor från Klara Närpolis och spaningsroteln vid Citypolisen.

Gränspolisavdelningen

Sedan den 1 oktober 2009 har gränspolisavdelningen i Stockholms län ett samordningsansvar när det gäller människohandel för andra ändamål än sexuella. Bland annat får gränspolisavdelningen information om att människor från andra länder, framförallt Rumänien, förs till Sverige för att tigga och stjäla under organiserade former. Dessa andra former av människohandel, inklusive tvångsarbete, handläggs i första hand vid gränspolisavdelningen. Under sommaren 2009 gjorde gränspolisavdelningen extra satsningar mot de personer från Irland och Storbritannien som organiserar oseriösa asfalt- och stenläggningsarbeten. Insatserna rörde sig i första hand om kontroller av dessa grupper och informationsspridning till allmänheten.

I samverkan med Socialtjänsten och Migrationsverket har gränspolisavdelningen dessutom upprättat en handlingsplan för hanteringen av ensamkommande asylsökande barn och ungdomar som reser in via Arlanda och som avviker, eller riskerar avvika, från kommunala boenden. Gränspolisavdelningen har även upprättat en handlingsplan avseende barn som utnyttjas för tiggeri.

Nya trender

- Fler offer och gärningspersoner är svenska medborgare.
- Ett ökat antal ärenden har involverat offer med någon form av mentala funktionshinder.
- I några uppmärksammade fall har unga flickor och kvinnor rekryterats för att utnyttjas sexuellt av flera män samtidigt i s.k. gangbangs d.v.s gruppvåldtäkter på hotellrum eller i lägenheter.

Samverkansområde Väst

(Västra Götalands län, Hallands län)

Västra Götalands län

Under 2009 har fyra (4) större förundersökningar inletts rörande människohandel för sexuella ändamål Västra Götalands län. Dessutom har en (1) förundersökning inletts rörande koppleri/grovt koppleri som kan härledas till människohandel för sexuella ändamål. Ärendet rörde en man som slutligen dömdes för våldtäkt och köp av sexuell handling av barn då han förmått unga pojkar att ha anala samlag och oralsex med honom, både med tvång och mot betalning.

Andra ärenden har rört kvinnor från Rumänien, Nigeria och Tanzania som förts till Sverige för att utnyttjas för sexuella ändamål. Kvinnorna från Rumänien och Nigeria har sålts på gatan och via internet. Kvinnorna från Tanzania har huvudsakligen sålts på två klubbar i Göteborg. I det sistnämnda fallet har det inte gått att bevisa att brott har begåtts och förundersökningen i det fallet har lagts ned. Två av dessa ärenden har resulterat i domar om koppleri av normalgraden.

Gärningspersonerna väljer ut de nigerianska kvinnorna med omsorg, och väljer då särskilt kvinnor som lever under svåra ekonomiska förhållanden. För att rekrytera och kontrollera kvinnorna använder sig gärningspersonerna snarare av ekonomisk utpressning än av våld, hot eller inlåsning. Kvinnorna förs till Sverige och andra nordiska länder, oftast med flyg och via ett eller flera transitländer företrädesvis Spanien och Italien. Samtliga brottsoffer har idag lämnat Sverige. De nigerianska kvinnorna har återvänt till Nigeria, Spanien eller Italien och övriga till respektive hemländer. I samtliga fall har de återvänt frivilligt och oftast på egen bekostnad.

Gärningspersonerna i de förundersökningar som bedrivits under 2009 om människohandel för sexuella ändamål kommer i första hand från Nigeria, Sverige och Rumänien. I några förundersökningar förekommer även misstankar om annan brottslighet såsom narkotikabrott, penningtvätt och bedrägeri.

I Norge och Danmark har det under åren 2007-2008 påträffats ett stort antal nigerianska kvinnor som utnyttjas i prostitution under organiserade former. Under 2009 har det även skett en markant ökning av antalet kvinnor från Nigeria som utnyttjats i prostitution på gatan i Göteborg. Detta är troligtvis en följd av att Norge antog en lag som förbjuder köp av sexuella tjänster liknande det svenska förbudet. Det har i Norge, precis som i Sverige blivit betydligt svårare för människohandlarna att sälja kvinnor i Norge efter införandet av förbudet. Ett trettiotal nigerianska kvinnor som har utnyttjats för sexuella ändamål

har identifierats i Västra Götaland. Sexköpen genomförs oftast på hotell eller i en lägenhet. De medhjälpare som Polisen har identifierat har inte någon direkt kontakt med de s.k. huvudmännen. De har i första hand kontakt med kvinnorna och ser till att de transporteras till sexköpare i utbyte mot sexuella tjänster. En av huvudmännen i Göteborg har tillhandahållit lägenheter, ordnat med oppehållstillstånd för kvinnorna m.m.

I Västra Götaland finns det även information som tyder på att barn förs till Sverige från bl.a. Rumänien och Bulgarien för att tigga, stjåla, musicera eller prostitueras. Denna verksamhet ser ut att öka men ännu finns inga domar på området.

Informationsinflödet om brottslig verksamhet som rör människohandel ökar men det är svårt att säga något om en verklig ökning av människohandeln inom länet. Efter utbildning och information från polisens människohandelsgrupp är det fler poliser som förstår brottsligheten och lämnar information till gruppen.

Polisens arbete

Polismyndigheten i Västra Götaland har sedan 2003 en speciell spaningsgrupp som administreras under Länskriminalpolisen. Människohandelsgruppen ansvarar för arbetet mot människohandel och koppleri. Till denna grupp har även två analytiker knutits. Gruppen är en av sex spaningsgrupper som sorterar under en s.k. GOB-rotel (Grov Organiserad Brottslighet) och står i förbindelse med en aktionsgruppsledare som har möjlighet att avdela andra spaningsgrupper för att biträda Människohandelsgruppen i ett människohandelsärende. Människohandelsgruppen har även ett nära samarbete med ordningspolisen i Göteborgs city och Gränspolisen.

Människohandelsgruppen spanar aktivt på internet men det leder sällan till att man inleder nya förundersökningar. Antalet annonser om prostitution ser ut att öka och i en del annonser på internet kan det misstänkas att det är utländska kvinnor/flickor som bjuds ut till försäljning. Det finns också diskussionssidor där sexköpare frågar efter vissa kvinnor eller särskilda sexuella tjänster. Det är mycket lätt för hallickar att annonsera om sina prostituerade unga kvinnor på internet, liksom det är mycket enkelt för den presumtive sexköparen och polisen att hitta annonserna.

En viss ökning av utländska kvinnor som utnyttjas i gatuprostitution har iakttagits. Kvinnorna kommer mestadels från Polen, Rumänien, Brasilien, Cap Verde, Tanzania, Elfenbenskusten, Burundi, Ghana och Nigeria. Av dessa har det skett en markant ökning av kvinnor från Nigeria och Rumänien det senaste året. Det är mycket svårt att avgöra om de prostituerade på gatan har en hallick eller inte. De flesta kvinnorna avböjer

allt stöd och samarbete med såväl myndigheter som frivilligorganisationer. Det blir allt vanligare att den brottsliga verksamheten sköts på distans från kvinnorna och kontrollen som utövas över dem är mer sofistikerad än genom våld, hot och inlåsning. Möten om gatuprostitutionen har hållits med representanter från grupperna gränspolis, sociala myndigheter och representanter från Göteborgs kommun.

En upparbetad plan finns i dag vid omhändertagandet av brottsoffer. I den ingår, förutom själva omhändertagandet i Sverige, ett åtagande från inblandade myndigheter att så långt möjligt förbereda återvändandet till hemlandet och ta kontakt med berörda myndigheter och organisationer där för att underlätta för offrets återintegrering.

Erfarenheterna av att arbeta med stöd av sexköpslagen är goda. Polisen i Västra Götaland anser dock att det bör ifrågasättas att en sexköpare som i dag beställer, betalar och utnyttjar en ung kvinna som varken pratar svenska eller engelska och som levereras av en hallick inte får högre straff än 50 dagsböter. Svensk polis bör här verka för en skärpt lagstiftning.

För att stödja poliser som arbetar i yttre tjänst har gruppen tagit fram ett åtgärdskort, som ska fungera som en lathund om poliser ställs inför ett misstänkt fall av människohandel.

Personal från människohandelsgruppen har också genomfört utbildningar och föreläsningar för studenter, gymnasieklasser, taxirörelser i Västra Götaland och frivilligorganisationer m.fl. Detta har gjorts i syfte att uppmärksamma problemet, sprida information och förebygga brottslig verksamhet. En utställning som heter Människohandel för sexuella ändamål sattes upp i ljusgården i Polishuset, Ernst Fontells plats, i Göteborg. Målgruppen var personal inom rättsväsendet och syftet med utställningen var att belysa och synliggöra den problematik som påförs kvinnor som utsätts för människohandel och utnyttjas i prostitution.

Ett stort problem för Polisen när det gäller den nigerianska brottsliga verksamheten är bristen på kompetenta tolkar. I Nigeria talas flera språk och hundratals dialekter. Både offer och misstänkta blandar dessutom sitt tal med dessa olika språk och dialekter vilket leder till att översättningen av det avlyssnade materialet släpar efter tidsmässigt. Detta innebär i sin tur att viktig information kommer till Polisens kännedom alldeles för sent.

Hallands län

Under 2009 har man i Hallands län haft ett koppleriärende samt ett ärende där en man anmält sig själv för att vid ca 50 tillfällen köpt sexuella tjänster av en prostituerad. Båda ärendena är avskrivna.

Samverkansområde Nord

(Västerbottens län, Norrbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län)

Under 2009 har totalt 14 brott som faller under kategorin människohandel eller sexköp anmälts i det norra samverkansområdet. Av dessa anmälningar är 2 under pågående utredning. Två av anmälningarna är vidarebefordrade till andra myndigheter. 4 anmälningar rör sig om människosmuggling, varför de faller bort. Resterande 6 anmälningar är nedlagda på grund av att spaningsuppdrag saknats eller att brott ej kunnat styrkas.

Under 2009 har en hel del underrättelseuppdrag kunnat skrivas som i huvudsak berör kvinnor och män som annonserar på internet, eller har en egen hemsida för att marknadsföra sig själv. Underrättelseupplagen kan delas in i enligt följande;

1. Kvinnor bjuds ut för sexuella ändamål via internet
2. Kvinnor erbjuder män sexuella tjänster på pubar, restauranter och liknande platser
3. Kvinna utpekade som prostituerad
4. Man/män observeras med grupp av (oftast utländska) kvinnor
5. Man/män utpekade som involverad i koppleriaktivitet
6. Fordon stoppas för kontroll varvid misstanke uppstår om att förare och passagerare är involverade i eventuell prostitution/människohandel.

Under 2009 har man i det norra samverkansområdet kunnat kartlägga 50 kvinnor och 8 män som öppet annonserar ut sina eskorttjänster på internet. Av dessa är det 8 som enbart rest till området för att "turnera" eller varit på besök i området och i samband med detta uppgett att de sålt sexuella tjänster. I det norra samverkansområdet finns 50 bosatta prostituerade. Med bosatta prostituerade avses personer som under långa perioder verkat och annonserat i samma stad.

Av det material som kommit in och det material som kommit fram genom internetspaning framgår det att prostitutionen är mest omfattande i de stora städerna. För Norrbottens del rör en klar majoritet av sexannonserna Luleå, samtidigt som Umeå har den största delen av dessa annonser i Västerbotten. Sundsvall berörs av majoriteten av denna annonsering i Västernorrland och de få fall av prostitution som uppmärksammats i Jämt-

land rör huvudsakligen i Östersund. Koppleriaktiviteten följer samma mönster. I de fall där koppleri kan misstänkas är det också i huvudsak de större städerna som är aktuella.

Huruvida det förekommer människohandel för sexuella ändamål i det norra samverkansområdet står oklart. Vissa inkomna underrättelseuppdrag och resultat av den internetspaning som genomförts indikerar att det möjligtvis förekommer, men att det idag ser ut som koppleri.

Samverkansområde Syd

(Skåne län, Kalmar län, Kronobergs län, Blekinge län)

Skåne län

Efter 2007-2008 års minskning av inkomna underrättelseuppdrag angående människohandel för sexuella ändamål så ökade antalet under år 2009. Ökningen kan delvis bero på den kompetensutveckling som skett genom olika utbildningsinsatser.

Den 1 april 2009 startade projekt Omega på Länskriminalen i Skåne. Projekt Omega arbetar med underrättelsebaserad ärenden med inriktning mot människohandel för sexuella ändamål på internet. Projektet startade med ett ärende där det på eskortsidor på internet annonserades om utländska kvinnor som såldes för sexuella tjänster i Malmö. Efter månader av omfattande spaningsverksamhet i ärendet gjordes ett tillslag i början av december 2009. Ärendet hade då växt och omfattade misstänkta personer samt utsatta kvinnor, bosatta både i Stockholm och i Malmö. Kvinnorna kommer från Nigeria samt Kamerun, styrdes av s. k. madamer och tog emot kunder i lägenheter eller på hotell. Under ärendets gång samarbetade projekt Omega med Kommissionen mot människohandel i City polismästradistrikt, Stockholm.

I slutet av december 2009 inkom även sådan underrättelseinformation till projekt Omega att ett nytt ärende inleddes omgående. Efter en kort tids spaningsinsats greps fyra män misstänkta för människohandel för sexuella ändamål i början av 2010. Männerna är bosatta i Sverige men kommer ursprungligen från Balkanområdet. Kvinnan som utnyttjades kommer från Rumänien men ville inte medverka i polisens utredning. Inte heller önskade hon hjälp från polisen eller socialtjänsten. Kvinnan fortsatte att sälja sexuella tjänster till män efter det att hon återvänt till samma lägenhet som hon hämtades från. Ett beslut fattades av Gränssektionen om att avvisa kvinnan med stöd utav utlänningslagen. Omega har handlagt två (2) anmälningar om människohandel för sexuella ändamål rörande en kvinna från Nigeria och en kvinna från Kamerun som uppgett sig

vara utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Då det inte fanns någon misstänkt person utpekad har det inte kunnat klarläggas om så var fallet varpå förundersökningarna lagts ned.

Brott som rör människohandel för sexuella ändamål och som kommer till polisens kännedom genom en polisanmälan utreds på gränssektionen inom Länskriminalen i Skåne. Under 2009 utredde gränssektionen ett ärende om en ung kvinna på 17 år som förts bort mot sin vilja från Slovakien till en mindre by strax utanför Malmö. Där tvingades hon ta emot kunder för sexuella tjänster och hon kördes även ut till kunder. Fyra män dömdes i ärendet. En av männen, som dömdes för människohandel för sexuella ändamål, är samma man som polisen tidigare under 2008 misstänkte sålde två slovakiska kvinnor för sexuella ändamål men där utredningen lades ner p. g. a. otillräcklig bevisning för dessa misstankar. Mannen, som är bosatt i Sverige, kommer ursprungligen från Slovakien och har tidigare dömts för koppleri. Den andre mannen som dömdes för människohandel för sexuella ändamål är hemmahörande i Slovakien och de resterande två männen är bosatta i Sverige och de dömdes för koppleri. I samma ärende dömdes även en man för köp av sexuella tjänster. Dom meddelades den 14 januari 2010.

Gränssektionen har under våren 2010 en pågående förundersökning mot ett antal personer som misstänks för människohandel för sexuella ändamål där verksamheten bedrivs på en illegal spelklubb.

Under 2009 bedrev dessutom familjevåldsenheten i Malmö ett ärende där unga kvinnliga gärningspersoner sålt en yngre kvinna till män för sexuella tjänster. De misstänkta dömdes för koppleri.

Blekinge län

I december 2008 greps två kvinnliga tjeckiska medborgare i Karlshamns kommun, misstänkta för grov stöld i villa. Under förhör med kvinnorna framkom det att de vilseletts att komma till Sverige med löfte om arbete men att de istället tvingats stjäla i villor. En av kvinnorna berättade även att hon tvingats till prostitution under sin vistelse i Sverige och har haft cirka 10 kunder. Båda kvinnorna uppger dessutom att de har misshandlats. De båda kvinnorna dömdes i Blekinge tingsrätt till ca 1 års fängelse för grova stölder i flera fall men vid straffmätningen togs hänsyn till deras berättelser. Kvinnorna är nu frigivna och befinner sig sannolikt i Tjeckien där de båda har egna barn. Förundersökningen gällande människohandel är dock fortfarande öppen. I övrigt ser kriminalunderlättelsetjänsten i länet ett ökat inflöde av tips kring prostitution.

Kronobergs län

Ett antal fall med möjliga inslag av människohandel finns belagt inom länet. Bland annat finns två ärenden med anmälda brott mot sexköpslagen, som tillsammans med andra fakta kan tyda på att det finns personer i länet som utnyttjas i prostitution. Konkreta ärenden inom dessa ärendetyper är dock fortfarande få över tiden.

De senaste åren har det även i Kronobergs län iakttagits en ökad förekomst av information rörande grupperingar där inslag av människohandel kan förekomma. Denna information rör företrädesvis kringresande blomförsäljare, gatumusikanter samt sten- och asfaltsläggare.

Inhämtningen av information kompletteras numera även med spaning och kartläggning av handeln med sexuella tjänster på internet.

Polismyndigheten har tillsammans med andra myndigheter i länet samarbetat med Länsstyrelsen rörande en kartläggning för att undersöka förekomsten av människohandel för sexuella ändamål. Av kartläggningen framgår bland annat att personer inom vissa näringsverksamheter har lämnat uppgifter som kan tyda på att något fler individer kan vara involverade i någon form av människohandel än vad myndigheterna själva haft kännedom om.

Kalmar län

I Kalmar län finns det uppgifter som tyder på att kvinnor utnyttjas i prostitution med möjliga inslag av människohandel. Uppgifterna har dock inte kunnat bekräftas. Information kan tyda på att kvinnor med utländsk bakgrund, och som möjligen kan vara förmedlade i äktenskapssyfte till män i Sverige, vid vissa tillfällen säljs för prostitutionsändamål i andra länder i närområdet.

Inhämtningen av information omfattar även spaning och kartläggning av handeln med sexuella tjänster på internet.

Motsvarande bild som i Kronoberg finns i Kalmar när det gäller olika kringresande grupperingar. Där har de senaste åren också iakttagits en ökad frekvens av olika grupper där inslag av människohandel kan förekomma, såsom kringresande blomförsäljare, gatumusikanter samt sten- och asfaltsläggare.

Samverkansområde Mitt

(Uppsala län, Gävleborgs län, Västmanlands län)

Uppsala län

I Uppsala län har en anmälan upprättats där en kvinna uppger att hon blivit misshandlad och våldtagen av sin man som även sålt henne till andra män. I länet finns också information om att en person bedriver människohandel med thailändska kvinnor. I Uppsala finns även misstankar om att en man som varit intagen på ett behandlingshem köpt sexuella tjänster av kvinnor som också varit intagna på samma hem

Gävleborgs län

En anmälan har upprättats med anledning av att en man misstänks ha köpt sexuella tjänster av en kvinna med funktionshinder.

Myndigheten har under 2009 haft samarbete med länsstyrelsen vilket bland annat lett till gemensamma informationsmöten med externa parter och branscher.

Västmanlands län

Under 2009 har 2 anmälningar som rör människohandel för sexuella ändamål upprättats. Det ena ärendet har förts över till Skåne. Det andra ärendet utreds vid det regionala underrättelsecentret och rör en man som misstänks hämta kvinnor till Sverige från länder utanför Europa för att sedan sälja dem för sexuella ändamål. Mannen antas även gifta bort kvinnor för att de ska få uppehållstillstånd. Vidare har en (1) anmälan upprättats som rör ett koppleribrott och som kan härledas till människohandel för sexuella ändamål där kvinnor av utländsk härkomst antas erbjuda sexuella tjänster på en nattklubb. Därutöver har två (2) anmälningar av koppleribrott som inte kan härledas till människohandel upprättats. Inget av dessa ärenden antas vara gränsöverskridande.

Informationsinhämtning och sökning på eskortsidor på internet visar att det förekommer en ökning av unga flickor som säljer sexuella tjänster i länet.

I Västmanlands län bedrivs ett lokalt samverkansarbete mellan länsstyrelsen, åklagarkammaren, länets kommuner samt Migrationsverket och tillsammans har man utarbetat en myndighetssamverkansplan. Därutöver bedrivs ett metod- och kompetensutvecklingsprojekt inom Polisen. Under 2010 kommer detta projekt ske parallellt med inrättandet av en kommission för vilken myndigheten fått medel beviljade från Operativa rådet.

Samverkansområde Bergslagen

(Örebro län, Dalarnas län, Värmlands län)

Inom samverkansområdet har det uppdagats en ny trend där unga flickor börjar kommunicera med vuxna män på internet vilket sedan lett till försäljning av sexuella tjänster. Inom de tre myndigheterna har det därför upprättats ett flertal anmälningar om köp av sexuell handling av barn samt köp av sexuella tjänster. I de allra flesta fall har både offren och gärningsmännen haft svenskt ursprung och gärningen har oftast begåtts i en privat bostad. De yngsta offren under 2009 har varit flickor födda 1996.

Polisen i Örebro län har tilldelats särskilda medel för att, tillsammans med polisen i Dalarna och Värmland kartlägga förekomsten av människohandel och prostitution i de tre länen. En del av satsningen är att anställa en analytiker. Analytikern kommer att vara stationerad i Örebro, men arbeta för de tre myndigheterna.

Samverkansområde Öst

(Östergötlands län, Jönköpings län, Södermanlands län)

Inom Östergötlands- och Jönköpings län har tre (3) anmälningar rörande koppleri upprättats. Inget av dessa ärenden har dock kunnat härledas till människohandel. Det finns ytterligare tre (3) anmälningar under 2009 som rör köp av sexuella tjänster och som anses kunna härledas till människohandel för sexuella ändamål som pågått inom Sverige.

Samtliga gärningspersoner har haft svenskt medborgarskap.

Bilaga 2

Människohandel

Brottsbalken (2004:406) 4 kap. 1 a § Människohandel

”Den som, i annat fall än som avses i 1 §, med användandet av olaga tvång eller vilseledande, med utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med något annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller vidtar någon annan sådan åtgärd med en person, och därigenom tar kontroll över personen i syfte att personen skall

Utsättas för brott enligt 6 kap. 1,2,3,4,5 eller 6 §, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser, eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål,

Utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd,

Utnyttjas för avlägsnandet av organ, eller

På annat sätt utnyttjas i en situation som innebär ett nödläge för den utsatte,

*döms för **människohandel** till fängelse i lägst två och högst tio år.*

Detsamma gäller den som i sådant syfte som anges i första stycket,

(1) till annan för över kontrollen över en person, eller

(2) från en annan tar emot kontrollen över en person.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som ännu inte har fyllt 18 år skall dömas för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

År brottet som avses i första–tredje styckena mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.”

Människohandel är till sin natur ett brott mot person och behandlas i brottsbalken (BrB) kap. 4 om brott mot frihet och frid. Människohandelsbrottet skiljer sig från koppleri genom att fokusera på angreppet på offrets frihet snarare än ett tilltänkt utnyttjande¹⁹. För att kunna dömas för människohandel krävs att förövaren med hjälp av olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet, eller med annat otillbörligt medel rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller vidtar annan liknande åtgärd, och därigenom tar kontroll över en annan person med syftet att utnyttja personen i fråga för till exempel sexuella ändamål, tvångsarbete, organhandel, eller för att på annat sätt utnyttja en person som befinner sig i nödläge. Att ta kontroll över annan med hjälp av otillbörliga medel med syftet att utnyttja personen i fråga är straffbart. Det måste också föreligga ett orsakssamband mellan det otillbörliga medlet och

¹⁹ Prop 2001/02:124, s. 24.

tagande av kontroll. Kontrollen bör innebära ett påtagligt underläge för offret och ett påtagligt inflytande från gärningsmannen över offrets agerande.

Kontrollrekvisitet är avgörande för om en gärning ska rubriceras som människohandel eller inte. Vidare är det straffbart att föra över kontrollen eller ta emot kontrollen av en person med syftet att utnyttja en person för sexuella ändamål, tvångsarbete, krigstjänst, organ donation, eller för annat ändamål i en situation som innebär nödläge för den utsatte²⁰.

I det fall offret är under 18 år behöver åklagaren inte bevisa att gärningsmannen använt sig av otillbörliga medel för att genomföra brottet. Detta för att när det gäller barn anses en kontrollsituation kunna uppkomma enbart genom en vuxens psykiska överläge i förhållande till barnet, särskilt när det gäller yngre barn.

Ny föreslagen lagstiftning

Regeringen beslutade den 20 december 2005 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av bestämmelsen om människohandelsbrott m.m. (dir. 2005:152). Regeringen beslutade den 31 maj 2007 (dir.2006:78) och den 20 juni 2007 (dir.2007:88) om tilläggsdirektiv för utredningen. Översynen har bl.a. syftat till att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av människohandel och innefatta en bedömning av om brottsbeskrivningen eller straffskalorna borde ändras. Utredningen överlämnade betänkandet Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd (SOU 2008:41) till regeringen i april 2008.

Den 18 mars 2010 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om ett förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel²¹. I propositionen föreslås en ny utformning av människohandelsbrottet som innebär en tydligare och mer ändamålsenlig brottsbeskrivning. Den av regeringen nya föreslagna människohandelsbestämmelsen, som planeras träda i kraft den 1 juli 2010, lyder:

”Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som

²⁰ BrB 4: 1a, 2 st.

²¹ Regeringens proposition 2009/10:152

innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.
Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.”

Den nya föreslagna bestämmelsen innehåller fortfarande krav på användandet av otillbörliga medel medan det så kallade kontrollrekvisitet tas bort. Förutom kontrollrekvisitet tas också kravet på dubbel straffbarhet bort. Det får till följd att en person kan dömas i Sverige för människohandel begången utomlands, även om gärningen inte är straffbar i det land där den begicks. Samtidigt med förslaget om en lagändring föreslås av regeringen att riksdagen ska ratificera Europarådets konvention mot människohandel.

Koppleri

Brottsbalken (2004:406) 6 kap 12 § Koppleri/grovt koppleri

”Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för koppleri till fängelse i högst fyra år.

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, skall han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grovt koppleri till fängelse i lägst två och högst åtta år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan.”

Koppleriansvaret träffar den som främjar eller utnyttjar att annan har mer än en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Koppleriet kan bedömas som grovt om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande. Ett koppleribrott kan också vara att bedöma som grovt om det har människohandelsliknande inslag och där flickor och kvinnor förs till

Sverige i prostitutionssyfte från andra länder. Straffmaximum för grovt koppleri har höjts från sex till åtta år. Detta bl.a. för att kunna straffa de som planerat och organiserat koppleriverksamhet av människohandelsliknande karaktär men där kravet på otillbörlig påverkan inte kunnat bevisas.

Köp av sexuell tjänst

Brottsbalken (2004:406) 6 kap 11 § Köp av sexuell tjänst

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

Köp av sexuell handling av barn

Brottsbalken (2004:406) 6 kap 9 § Köp av sexuell handling av barn

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt 18 år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för köp av sexuell handling av barn till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

Utlänningslagen

För att underlätta lagföring av gärningsmän infördes 2005 en bestämmelse i utlänningslagen²² om att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för utländska vittnen och målsägande när det anses befogat för genomförande av förundersökning och huvudförhandling i brottmål. Under 2009 har 23 beslut fattats av Migrationsverket om att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för sådana bevispersoner. Den 1 juli 2007 ändrades bestämmelsen i utlänningslagen för att överensstamma med ett EU-direktiv om offer för människohandel²³. Det ställs nu krav på bevispersonen att denne ska samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, bryta alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott m.m. På ansökan av förundersökningsledaren kan nu också ett uppehållstillstånd under 30 dagar utfärdas om bevispersonen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att

²² Utlänningslagen (2005:716) 5 kap. 15 §.

²³ Rådets direktiv 2004/81/EG av den 29 april 2004 om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna.

kunna ta ställning till om hon eller han vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna.

Utlänningslagen (2005:716) 5 kap. 15 §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får på ansökan av förundersökningsledaren beviljas en utlänning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader ska på ansökan av förundersökningsledaren ges till en utlänning som vistas här, om

1. det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras,
2. utlänningen klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna,
3. utlänningen brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott som förundersökningen avser, och
4. hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas.

Om utlänningen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, skall på ansökan av förundersökningsledaren ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar meddelas om de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 är uppfyllda.

Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt första stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det och de där angivna förutsättningarna fortfarande är uppfyllda. Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt andra stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det, om det av särskilda skäl finns behov av en längre betänketid och de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 fortfarande är uppfyllda.

Lagstiftning att beakta vid människohandel för tvångsarbete

I Sverige kan den som köper/anlitar offrens tjänster riskera att fällas till ansvar för ocker enligt 9 kap. 5 § första stycket brottsbalken samt brott mot bestämmelserna i skattebrottslagen (1971:69). I bestämmelsen om ocker straffas den som vid avtal eller någon annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroendeställning till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag inte ska utgå.

Även bestämmelsen i 20 kap. 5 § utlänningslagen bör kunna tillämpas i vissa fall om någon uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlänning i tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd. Här kan också nämnas arbetsmiljöbrott i 3 kap. 10 § brottsbalken i de fall någon uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som i enlighet med arbetsmiljölagen åligger honom för att förebygga ohälsa eller olycksfall och därigenom vållar annans död, kroppsskada eller sjukdom.

Bilaga 3

Domar

DOMAR AVKUNNADE I STOCKHOLMS LÄN 2009

1A : Dom i Södertörns tingsrätt 2009-02-09, Mål nr B 6181-08

1. Man f. 1986, medborgare i Rumänien.
Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Fängelse 2 år och 6 mån
Utvisning 10 år

2. Man f. 1968, medborgare i Tyskland och Rumänien.
Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Fängelse 3 år
Utvisning 10 år

3. Man f. 1976, medborgare i Rumänien
Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Fängelse 2 år
Utvisning 10 år

Offer: En kvinna från Rumänien född 1980.

1B : Dom i Svea hovrätt 2009-04-28, Mål nr B 1789-09

Svea hovrätt fastställer tingsrättens dom mot männen.

2A : Dom i Stockholms tingsrätt 2009-01-30, Mål nr B 10768-08

1. Man f. 1984, medborgare i Moldavien.
Brott: Människohandel
Människorov
Olaga hot

Påföljd: Fängelse 5 år
Utvisning 15 år

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden med 155 000 kronor.

2. Kvinna f. 1980, medborgare i Moldavien.
Brott: Människohandel

Påföljd: Fängelse 3 år
Utvisning 10 år

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden med 155 000 kronor.

3. Kvinna f. 1972, medborgare i Ukraina.
Brott: Medhjälp till människohandel
Brukande av falsk urkund

Påföljd: Fängelse 9 mån
(Yrkande om utvisning ogillades)

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden med 15 000 kronor.

4. Kvinna f. 1974
Brott: Medhjälp till människohandel

Påföljd: Fängelse 6 mån

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden med 5 000 kronor.

5. Man f. 1971, medborgare i Afghanistan
Brott: Medhjälp till människohandel

Påföljd: Åtalet ogillades

Offer: En funktionshandikappad man från Ukraina född 1980.

2B : Dom i Svea hovrätt 2009-06-11, Mål nr B 1479-09

Svea hovrätt ändrar tingsrättens dom gentemot gärningsperson 1 genom att bedöma människorovsbrottet som ett människohandelsbrott och skärpa påföljden till 5 år och 6 mån, gentemot gärningsperson 2 genom att även döma för människorov samt skärpa påföljden till 5 år och utvisning i 15 år samt gentemot gärningsperson 4 genom att ogilla åtalet.

**3A : Dom i Södertörns tingsrätt 2009-05-11,
Mål nr B 13571-07**

1. Man f. 1965
Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Fängelse 2 år 6 mån

Den dömd ska utge skadestånd till målsäganden med 130 000 kronor.

2. Kvinna f. 1980
Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Fängelse 2 år 6 mån

Den dömd ska utge skadestånd till målsäganden med 130 000 kronor.

Offer: Kvinna från Estland född 1980.

**4A : Dom i Stockholms tingsrätt 2009-07-31,
Mål nr B 3692-09**

1. Man f. 1976
Brott:

Påföljd: Åtalet ogillades

2. Kvinna f. 1982, medborgare i Thailand
Brott: Medhjälp till koppleri

Påföljd: Villkorlig dom

3. Man f. 1949
Brott: Våldtäkt mot barn
Koppleri
Bokföringsbrott

Påföljd: Fängelse 3 år 6 mån

Den dömd ska utge skadestånd till målsäganden med 130 000 kronor.

Offer: Flicka från Brasilien. Åldersutredningen påvisar att övergreppen skedde då hon var 13-14 år.

**4B: Dom i Svea hovrätt 2009-10-29, Mål nr B
6767-09**

Svea hovrätt ändrar tingsrättens dom gentemot gärningsperson 3 genom att skärpa påföljden till 4 år samt utöka skadeståndet till 180 000 kronor.

**5A: Dom i Solna tingsrätt 2009-09-28, Mål nr B
6645-08**

1. Man f. 1948
Brott: Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Dagsböter 100 å 50 kr

2. Man f. 1942
Brott: Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Dagsböter 80 å 380 kr

3. Man f. 1961
Brott: Våldtäkt
Barnpornografibrott
Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Fängelse 2 år 6 mån

Den dömd ska utge skadestånd till målsäganden med 90 000 kronor.

4. Man f. 1966
Brott: Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Dagsböter 50 å 50 kr

5. Man f. 1968
Brott: Grovt koppleri
Försök till grovt koppleri
Köp av sexuell handling av barn
Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Fängelse 4 år

Den dömd ska utge skadestånd till målsäganden A med 140 000 kronor, målsäganden B med 40 000 kronor, målsäganden C med 70 000 kronor, målsäganden D med 40 000 kronor och målsäganden E med 100 000 kronor.

Offer: Tio kvinnor i åldrarna 16-25 år.

5B: Dom i Svea hovrätt 2009-12-22, Mål nr B 8039-09

Svea hovrätt fastställer tingsrättens dom mot gärningsperson 3 och ändrar tingsrättens dom gentemot gärningsperson 5 genom att bedöma den samlade brottsligheten som grovt koppleri varvid domslut avseende försök till koppleri upphävs.

6A: Dom i Stockholms tingsrätt 2009-10-06, Mål nr B 12215-09

1. Man f. 1962
Brott: Sexuellt utnyttjande av barn
Köp av sexuell handling av barn
Försök till koppleri

Påföljd: Fängelse 1 år

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden A med 20 000 kronor och målsäganden B med 40 000 kronor.

Offer: Två flickor i åldern 14-15 år.

7A: Dom i Stockholms tingsrätt 2009-11-19, Mål nr B 10675-09

1. Man f. 1987, medborgare i Rumänien
Brott: Stöld
Misshandel (ringa)
Åtal för människohandel ogillades

Påföljd: Tidigare utdömt fängelse skall avse även den nya brottsligheten

2. Man f. 1988, medborgare i Rumänien
Brott: Åtal för människohandel ogillades

Offer: Två pojkar födda 1992, medborgare i Rumänien.

7B: Dom i Svea hovrätt 2010-02-26, Mål nr B 9732-09

Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten dömer gärningsperson 1 och gärningsperson 2 för människohandel till fängelse i 1 år och 3 månader respektive 1 år. De dömda ska skadestånd till målsägande A och målsägande B med vardera 30 000 kr.

Gärningspersonerna utvisas från Sverige med förbud att

återvända hit under 5 år samt upphäver hovrätten tingsrättens dom när det gäller ansvar för gärningsperson 1 för misshandel.

8A: Dom i Södertörns tingsrätt 2009-11-12, Mål nr B 9347-09

1. Man f. 1968
Brott: Koppleri

Påföljd: Fängelse 1 år 4 mån

Den dömda ska utge skadestånd till målsäganden med 110 000 kronor.

Offer: Kvinna med ett mentalt funktionshinder född 1980.

DOMAR AVKUNNADE I VÄSTRA GÖTALAND 2009

1A : Dom i Göteborgs tingsrätt 2009-06-15, Mål nr B 5260-09

1. Man f. 1979, medborgare i Rumänien
Brott: Koppleri

Påföljd: Fängelse 5 månader
Utvisning 5 år

Offer: Två kvinnor från Rumänien födda 1978 respektive 1987.

1B : Dom i hovrätten för Västra Sverige 2009-08-24, Mål nr B 3121-09

Hovrätten fastställer tingsrättens domslut.

Bilaga 4

Anmälda brott och antal brottsmisstankar under 2009

Anmälda Brott ²⁴		År 2009
Hela landet		Antal
Koppleri inkl. grovt		88
Köp av sexuell tjänst		350
Människohandel (för sexuella ändamål)		34
Människohandel (för andra ändamål)		26
Köp av sexuell handling av barn		145
Blekinge län		
Koppleri inkl. grovt		0
Köp av sexuell tjänst		1
Människohandel (för sexuella ändamål)		1
Människohandel (för andra ändamål)		0
Köp av sexuell handling av barn		0
Dalarnas län		
Koppleri inkl. grovt		0
Köp av sexuell tjänst		10
Människohandel (för sexuella ändamål)		0
Människohandel (för andra ändamål)		0
Köp av sexuell handling av barn		3
Gotlands län		
Koppleri inkl. grovt		0
Köp av sexuell tjänst		1
Människohandel (för sexuella ändamål)		0
Människohandel (för andra ändamål)		0
Köp av sexuell handling av barn		1
Gävleborgs län		
Koppleri inkl. grovt		0
Köp av sexuell tjänst		1
Människohandel (för sexuella ändamål)		0
Människohandel (för andra ändamål)		0
Köp av sexuell handling av barn		6
Hallands län		
Koppleri inkl. grovt		1
Köp av sexuell tjänst		50 ²⁵
Människohandel (för sexuella ändamål)		0
Människohandel (för andra ändamål)		0
Köp av sexuell handling av barn		0

²⁴ Enligt statistikuttag ur det polisiära registerstödet Rationell anmälningsrutin, RAR.

²⁵ En person som anmält sig själv att vid ca 50 tillfällen köpt sexuella tjänster av en prostituerad

Jämtlands län	
Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	0
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	4
Köp av sexuell handling av barn	1
Jönköpings län	
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	1
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	0
Kalmar län	
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	7
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	3
Kronobergs län	
Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	2
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	0
Norrbottens län	
Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	0
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	0
Skåne län	
Koppleri inkl. grovt	10
Köp av sexuell tjänst	20
Människohandel (för sexuella ändamål)	11
Människohandel (för andra ändamål)	2
Köp av sexuell handling av barn	41
Stockholms län	
Koppleri inkl. grovt	52
Köp av sexuell tjänst	201
Människohandel (för sexuella ändamål)	9
Människohandel (för andra ändamål)	14
Köp av sexuell handling av barn	34
Södermanlands län	
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	2
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	1
Köp av sexuell handling av barn	4

Uppsala län	
Koppleri inkl. grovt	3
Köp av sexuell tjänst	3
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	1
Köp av sexuell handling av barn	2
Värmlands län	
Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	4
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	6
Västerbottens län	
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	0
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	1
Västernorrlands län	
Koppleri inkl. grovt	2
Köp av sexuell tjänst	3
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	1
Västmanlands län	
Koppleri inkl. grovt	3
Köp av sexuell tjänst	0
Människohandel (för sexuella ändamål)	2
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	1
Västra Götalands län	
Koppleri inkl. grovt	16
Köp av sexuell tjänst	29
Människohandel (för sexuella ändamål)	7
Människohandel (för andra ändamål)	3
Köp av sexuell handling av barn	26
Örebro län	
Koppleri inkl. grovt	3
Köp av sexuell tjänst	1
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	1
Köp av sexuell handling av barn	10
Östergötlands län	
Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	14
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0
Köp av sexuell handling av barn	5

Antal brottsmisstankar 2009

Beslutsgrupp	Koppleri, grovt koppleri	Köp av sexuell handling av barn	Köp av sexuell tjänst	Människo handel	Totalt
Inte inleda förundersökning:					
Förundersökningsbegränsning	0	0	0	0	0
LUL ²⁶	0	0	0	0	0
Preskiberat	0	0	0	0	0
Övriga grunder	2	2	2	0	6
Förundersökning nedläggs:					
Förundersökningsbegränsning	2	0	2	0	4
LUL	0	0	0	0	0
Preskiberat	0	0	7	0	7
Övriga grunder	33	42	48	23	143
Ej väcka åtal:					
Preskiberat	0	0	1	0	1
Brott kan ej styrkas	1	2	22	0	25
Övrigt	0	0	4	0	4
Strafföreläggande					
	0	3	95	0	98
Åtalsunderlåtelse:					
LUL	0	0	0	0	0
Övrigt	0	0	5	0	5
Åtal					
	27	58	56	5	146
Beslut under handläggning					
	0	0	0	0	0
Övriga beslut					
	9	22	26	3	58
Totalt	74	129	268	26	497

26 Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare



Rikspolisstyrelsen

www.polisen.se
Ring 114 14 till Polisen